

relevant

geloof / kerk / mens / maatschappij
bisdom Antwerpen / november-december 2018

Passie en vuur uit Latijns-Amerika

MGR. BONNY IS TIEN
JAAR BISCHOP

IN DE HUID VAN FABIO
DE SOUZA TEIXEIRA

FILIP CROMHEECKE
WIL EEN BRUG ZIJN

JONGEREN
VERBROEDEREN

Relevant - Nummer 6
TWEEMAANDELIJKS
November-december 2018

Afgiftekantoor 2099
Antwerpen X - P 914402
www.relevant-bisdomantwerpen.be

› Mgr. Johan Bonny zond Ria Ruelens als rusthuispastor in het woon-zorgcentrum Sint-Barbara in Herselt op 11 september. In zijn homilie legde de bisschop de link tussen de eerste lezing met de roepingservaring van de profeet Elia en het evangelie van Johannes en het leven van mensen, dat wisselend kan verlopen, soms in vuur, soms in storm of aardbeving en af en toe in een zachte bries, zoals in het leven van Ria. Daarop schetste Ria de weg die ze gegaan is, vooral tijdens de periode waarin ze haar hulpbehoevende moeder dankbaar met zorg en liefde omringde, en hoe ze daarin haar roeping aanvoelde om mensen pastoraal nabij te zijn.

© Heike Diederich

INHOUD

Woord van de bisschop	3
Passie en vuur uit Latijns-Amerika	4
Amandus Internationaal: Fabio De Souza Teixeira	10
Groep in de kijker: Panama-jongeren	12
Mgr. Bonny, tien jaar samen onderweg	13-16
Etafette: Jos Vanhoof	17
Filip Cromheecke, bruggenbouwer	18-19
De kiosk	20
Lerenslang	22
Doorkijk: Even ons licht opsteken	23
Jongerenkatern	24
Was jij erbij?	26
Het voorval	28

COLOFON

Relevant, het diocesane magazine van het bisdom Antwerpen, verschijnt tweemaandelijks. Verantwoordelijk uitgever is Olivier Lins, Schoenmarkt 2, 2000 Antwerpen. Hoofdredactie: Ilse Van Halst Redactieraad: Johan Govaerts, Ann Huber, Jan Kint, Olivier Lins, Marjolein Bruyndonckx, Saskia van den Kieboom, Laurens Vangeel, Lea Verstricht, Bart Willemen Redactie: **Relevant**, Groenenborgerlaan 149, 2020 Antwerpen, 03 287 35 83, **relevant@bisdomantwerpen.be**, **www.relevant-bisdomantwerpen.be**. Abonnementen: Abonnementen **Relevant**, p/a Halewijnlaan 92, 2050 Antwerpen, 03 210 08 37, **abonnementen.relevant@kerknet.be**. Een jaarabonnement kost 20 euro. Jongeren betalen 10 euro. Abonnees in het buitenland betalen 40 euro. Een steunabonnement kost 50 euro. Abonneren kan op IBAN: BE45 7350 3165 1589, BIC: KREDBEBB van vzw Bisdom Antwerpen – **Relevant** met duidelijke vermelding van naam en adres voor wie het abonnement bestemd is.

› In een kleurrijke en vrolijke processie trekt de Spaanssprekende gemeenschap door de straten rond de Sint-Catharinakerk in het Kiel in Antwerpen om het feest 'El señor de los milagros' of Onze-Lieve-Heer van de Wonderen, een feest afkomstig uit Peru, te vieren. Het is een van de drie devotiemomenten waarop de gemeenschap de verbondenheid met de Latijns-Amerikaanse Kerk viert. De twee andere feesten zijn 'El divino niño' of Het Kindje Jezus in januari en het feest Onze-Lieve-Vrouw van Guadalupe in december.

PASSIE EN VUUR UIT LATIJNS-AMERIKA

Met dit nummer vatten we de laatste etappe aan op onze reis rond de wereld in Antwerpen. We schepen in om de grote plas over te steken richting Latijns-Amerika, een regio die in trek is. Niet alleen komt onze paus uit

Argentinië, de komende tijd richt de blik van de wereldkerk zich daarheen. Eind januari verzamelen jongeren uit alle hoeken van de wereld in Panama tijdens de Wereldjongerendagen. Ook onze bisschop en een groep jongeren uit ons bisdom tekenen present. In oktober 2019 roept paus Franciscus een buitengewone synode over de Amazone bijeen om van gedachten te wisselen over nieuwe wegen voor de Kerk en voor een integrale ecologie in die regio.

Het voorbije jaar maakten we kennis met heel wat priesters uit andere continenten die het beste van zichzelf geven in ons bisdom. Ze vertelden over de weg die ze aflegden, letterlijk en figuurlijk, over hun moeilijkheden, over hun dromen... Hopelijk kennen we elkaar wat beter, hebben we vooroordelen gesloopt en gaan we verder samen op weg om te bouwen aan een toekomst voor de Kerk in ons bisdom.

De wieg van onze bisschop stond evenmin hier. In oktober was het tien jaar geleden dat paus Benedictus XVI hem tot bisschop van Antwerpen benoemde. In januari werd Johan Bonny gewijd. Inmiddels zijn we al tien jaar samen onderweg. 'Onderweg' is meteen ook de rode draad in **Relevant** in 2019. In dit nummer vind je een brief met de uitnodiging om je abonnement te hernieuwen. Het zou fijn zijn als je er volgend jaar ook bij bent.

Ilse Van Halst

Relevant wil graag al wie meewerkten aan de reeks 'De Wereld ontmoeten in A' danken voor verhalen, suggesties, getuigenissen, analyses en bijdragen. In het bijzonder dank aan Missio en Kerk in Nood.

EEN KERK MET EEN NIEUW GEZICHT

Anders dan in het Oosten of het Westen is de missionering in Latijns-Amerika erg laat begonnen. Het continent werd pas ontdekt in de vijftiende eeuw. Van meet af aan reisden missionarissen mee met ontdekkingsreizigers en handelskonvooien die de oceaan overstaken. Ze genoten de hoge bescherming van de Spaanse en Portugese koningen. Een gigantisch missiegebied lag voor hen open. Het is een verhaal met veel mooie en tegelijk veel donkere bladzijden geworden. Een indrukwekkend en ontroerend beeld van deze ambivalentie zie je in *The Mission* (1986), een film die nog niets van zijn zeggingskracht heeft verloren.

Alle kerkelijke spanningen kwamen in Latijns-Amerika samen: tussen de Spaanse en Portugese koningen die hun missiegebieden voor zich hielden en de paus die deze missiegebieden in de wereldwijde kerkgemeenschap wilde opnemen; tussen de tabula rasa-methode van de dominicanen en de integratie-methode van de jezuiten; tussen de Europese veroveringsdrang en het welzijn van de inheemse bevolking; tussen rijke vooraanstaande families en het arme volk. Deze genetische belasting blijven de Kerken en het christendom in Latijns-Amerika met zich meedragen.

Overigens hebben christenen in Latijns-Amerika nooit rustige of stabiele tijden gekend. Na het Spaanse en Portugese kolonialisme kwam de tijd van de nationale bewegingen en de oprichting van onafhankelijke staten. In de twintigste eeuw werden de meeste landen in Centraal- en Zuid-Amerika het bloedige strijdtonel tussen rechtse dictaturen en linkse bevrijdingsbewegingen. Het armoedeprobleem

nam er hand over hand toe. Het gewone volk betaalde een bijzonder hoge prijs aan het nationale en internationale wanbestuur.

Ondertussen groeide de Kerk steeds dichter naar het volk toe. Profetische stemmen namen het woord, zoals bisschop Dom Helder Camara of kardinaal Paolo Evaristo Arns. De gelovigen vormden basisgemeenschappen waarin ze het evangelie met elkaar deelden en in praktijk brachten. Ze vonden daarvoor inspiratie en ondersteuning in de bevrijdingstheologie, onder leiding van theologen als Gustavo Gutiérrez en Leonardo Boff. Op 24 maart 1980 werd bisschop Oscar Romero in de kathedraal van San Salvador neergeschoten door handlangers van het rechtse regime. Een paar weken voordien, op 2 februari 1980, nam hij een eredoctoraat in ontvangst in de KU Leuven. Op 14 oktober verklaarde paus Franciscus hem in Rome heilig.

Met paus Franciscus heeft de Kerk een nieuw gezicht gekregen. Zonder zijn Latijns-Amerikaanse achtergrond kunnen we deze paus niet begrijpen. Zijn aandacht voor de armen en mensen in de periferie, zijn eenvoudige en volkse nabijheid, zijn weigering van juridisch of ideologisch machtsvertoon, zijn ongezoeten taal en directe communicatie: hij heeft het uit Latijns-Amerika meegenomen naar Rome. We zijn hem daarvoor dankbaar.

Het bisdom Antwerpen is langs diverse wegen verbonden met de Kerk in Latijns-Amerika. Meerdere pastorale medewerkers zijn er als priester, diaken of leek actief in Centraal- of Zuid-Amerika. Twee diocesane congregaties – van Berlaar en Vorselaar – hebben er gemeenschappen opgericht. Steeds meer

› Het parochiaal zangkoor Cantate Domino uit Loenhout besloot op 22 juni zijn gouden jubileumjaar met een vredesconcert ten voordele van vluchtelingen uit Syrië. Mgr. Johan Bonny bracht er een aangrijpend getuigenis over zijn reis naar Libanon en Syrië in februari van dit jaar. Eind augustus overhandigden voorzitter Fons Van Dijk en de leden van het bestuur een symbolische cheque van 7.083 euro aan de bisschop. De opbrengst van het concert wordt verdeeld tussen Caritas International, voor noodhulp aan ontheemde Syriërs en lokale Syrische gemeenschappen, en Sant'Egidio, voor de financiering van de humanitaire corridor voor Syrische vluchtelingen naar ons land. Als aandenken overhandigde de bisschop een foto van het verwoeste Aleppo aan het koor.

© Bisdom Antwerpen

gelovigen uit Latijns-Amerika wonen in Antwerpen en ook enkele priesters van ginds zijn actief in ons bisdom. In januari zal een groep van een vijftigtal jongeren uit Antwerpen deelnemen aan de Wereldjongerendagen in Panama. Langs al deze wegen kan de Heilige Geest zijn werk verrichten.

+ Johan Bonny

➤ Een groep Boliviaanse dansers brengt kleur en leven op een ontmoeting na een interculturele viering. "Onze vieringen verlopen levendig en spontaan. We zingen graag onze vreugde uit. Samen vieren is immers leuk. En nadien ontmoeten we elkaar en praten we na", vertelt María-Paz Royuela van de Spaanstalige gemeenschap (lees meer op blz. 7).

© Thomas Goey

PASSIE EN VUUR UIT LATIJNS-AMERIKA

➤ **WIE ZIJN DE BUITENLANDSE CHRISTELIJKE GEMEENSCHAPPEN IN ONS BISDOM UIT LATIJNS-AMERIKA? HOE ONTHALEN WE HEN? HOE INTEGREREN ZIJ? HOE BOUWEN WE SAMEN AAN HET CHRISTELIJKE VERHAAL?**

EEN BEVRIJDEND GELOOF

Wie vandaag denkt aan de Kerk in Latijns-Amerika, denkt spontaan aan een sterk sociaal geëngageerde Kerk. De bevrijdingstheologie draagt daar ongetwijfeld toe bij. Dit sociale denken en handelen is inderdaad een sterk identiteitskenmerk van de Kerk in Latijns-Amerika. De geschiedenis van dit continent zit daar voor iets tussen.

*Michel Coppin, sds
Directeur Missio België*

Het ontstaan van kerkgemeenschappen in Latijns-Amerika vloeit voort uit enkele algemene ontwikkelingen: enerzijds willen Europese landen nieuwe horizons verkennen vanuit sociale, economische en menselijke motieven, anderzijds wil de Kerk haar Blijde Boodschap verspreiden. Deze beweegredenen drijven vooral Spanje en Portugal voort. Met het verzet tegen de opdrukkende islam in Noord-Afrika ontwikkelen deze landen een sterker en bewuster christendom, met invloed op het culturele en politieke leven. De katholieke Kerk wordt extra uitgedaagd door de afscheiding van hervormde kerkgemeenschappen.

En dus trekken de Iberische conquistadores de wijde wereld in. Ze richten de steven naar drie regio's: een kerngebied tussen Mexico en de Andes waar de Azteken en de Inca's met hun sterke culturen thuis zijn; een tussengebied met de landelijke vlaktes tussen de bergen, en – in mindere mate – een afgelegen, maar uitgestrekte regio met bosrijke gebieden, pampa's en weidelandschappen die tot de Caraïben reikt. Ze vermengen zich er met de lokale Indiaanse bevolking, ook cultureel en demografisch, wat leidt tot het ontstaan van de mestiezen. Bij de Azteken en de Inca's vinden geestelijke begeleiders grote openheid voor religie, ver ontwikkelde kunst en hoogstaande morele waarden. Toch zijn ontsporingen niet zeldzaam: verwarrend veelgodendom, verering van idolen zonder respect voor de mens, mensenoffers, slavendom, alcoholisme, seksuele excessen en een fatalistisch concept van het leven zijn slechts enkele voorbeelden. De botsing en eventuele vermenging met koloniale brengen weinig verandering ten goede.

Vruchtbare onderneming

De evangelisatie van deze gebieden zal de geschiedenisboeken ingaan als een van de meest vruchtbare ondernemingen. Wellicht omdat iedereen de handen in elkaar slaat: koningshuizen, leken, religieuzen, diocesane clerus en de lokale indianenbevolking. Van Europese kant spelen figuren als koningin Isabella, 'de katholieke' (1451-1504), en de Spaanse kardinaal Francisco Jiménez de Cisneros (1436-1517) een belangrijke rol dankzij hun

hervormingen. In 1493 komt de eerste Spaanse pauselijke legaat, miniem (d.i. kloosterling) Bernardo Boyl, met medebroeders in de Nieuwe Wereld aan. Zij starten de evangelisatie in Santo Domingo en breiden die uit naar Puerto Rico, Cuba en het vaste continent. Ook Mexico en Peru zijn belangrijke vertrekplaatsen van missionarissen. Van hieruit gaat het richting het zuiden van de Verenigde Staten en zelfs de Filipijnen in Azië. Ook Venezuela, Colombia, Ecuador, Bolivia, Chili, Argentinië, Paraguay en Uruguay komen aan de beurt. De Portugezen trekken in eerste instantie naar de Braziliaanse kustgebieden. De eerste missionarissen komen uit gereformeerde ordes of nieuwe congregaties. Er zijn franciscanen in 1501, dominicanen in 1510, mercedariërs (1519-1589), augustijnen (1532), jezuïeten (1566), gevolgd door vele anderen. In de zestiende eeuw trekken meer dan vijfduizend missionarissen naar Latijns-Amerika, zeker niet alleen mannen. Stuk voor stuk waren het sterke figuren met een voorbeeldig leven en diepgaande spiritualiteit. Ook in Latijns-Amerika lag de lat hoog: catechese moet vooral verlopen via een zichtbare authentieke christelijke levensstijl.

In 1525 springen vrouwen ook op de kar. En dat nadat Rodrigo de Albornoz en Hernán Cortés keizer Karel V vroegen vrouwelijke religieuzen te sturen om zich te bekommeren over de meisjes van de indianenstammen. De eerste bisschop van Mexico-Stad, franciscaan Juan de Zumárraga, ontvangt 'vrome onderwijzeressen'. Later treden velen in hun voetsporen. Ze dragen bij tot de opvoeding en emancipatie van vrouwen in Latijns-Amerika, waar de machocultuur overheerst. Dankzij hun inzet telt Latijns-Amerika al vroeg vrouwelijke universiteiten. Ook priesters die niet tot een religieuze orde behoren, willen hun steentje bijdragen. Vandaag kennen we hen als *Fidei Donum*, verwijzend naar de encycliek uit 1957 waarin paus Pius XII oepriep om seculiere priesters naar Latijns-Amerika te zenden.

Martelaren

Het spirituele leven van al deze missionarissen bestaat uit evangelische radicaliteit, een levenslange roeping én zending en evangelische armoedebeleving in een wereld die vooral oog heeft voor makkelijk te verwerven rijkdom. Ook de bereidheid tot het martelaarschap hoort erbij, een lot dat helaas velen te beurt valt. Die armoedebeleving en radicaliteit van de missionarissen maken indruk op de lokale bevolking. Dat ze respect krijgen van de koloniatoren, doet de bewondering groeien, wat dan weer de evangelisatie ten goede komt. Toch is de evangelisatie geen sinecure. Naast de marteldood sterven vele missionarissen vroegtijdig wegens ziektes. Behalve juridische conflicten met burgerlijke en kerkelijke autoriteiten en gewelddadige veroveringstochten van de koloniatoren, gooien vooral culturele verschillen met indianen roet in het eten. Communicatieproblemen liggen aan de basis. Men spreekt eenvoudigweg elkaars taal niet en baseert daarom alle contacten op een goddelijke bron van genade. Vandaar het grote aantal heiligen, nog niet allemaal officieel heilig verklaard.

► Tijdens Picknick Plein Public, een initiatief van Broederlijk Delen, testten kinderen al spelend hun kennis van voedselproductie en honger in de wereld: waar wonen de meeste mensen? En hoeveel voedsel wordt in dit continent geproduceerd? Tijdens de vastencampagne 2019 roept Broederlijk Delen op tot solidariteit met de boeren in Guatemala. In ons bisdom wordt de campagne gelanceerd op 19 januari in het Provinciaal Vormingscentrum in Malle. Info op www.broederlijkdelen.be.

Als taal een probleem is, moet de evangelisatie maar in de eerste plaats in daden geschieden. De missionarissen leggen zich toe op levensechte getuigenissen en solidariteit. Naastenliefde en levensverbetering geniet prioriteit. In kloosters leert men menswaardig leven volgens een harmonieus groei-project als mens. Ook de levenscondities worden verbeterd: veldbewerking, technische beroepsvorming, opvoeding van de kinderen. In Mexico starten de missionarissen 'hospitaaldorpen' op, in Paraguay zorgen ze voor een veilige thuis voor een miljoen indianen. Jammer genoeg maken de Verlichting, het liberalisme en de opheffing van de jezuitenorde hieraan een einde.

De evangelisatie brengt ook culturele kennis met zich mee. Tussen 1524 en 1572 worden 109 werken gepubliceerd over taal, antropologie, geschiedenis en wetenschap. De missionarissen leren lokale talen, wat bijdraagt tot het voortbestaan ervan en maakt dat ze aan universiteiten kunnen doceren. Zo ontstaat een nieuw spoor om het geloof en de christelijke cultuur door te geven. Dankzij missionarissen ontstaan drukkerijen. Een catechismus met pictogrammen van de Azteken, gerealiseerd door Peter van Gent, of nog in het Quechua en in de Aymarataal, zijn de eerste pogingen van inculturatie, waarna ook religieuze plaatsen en traditionele feesten van de inheemse bevolking een christelijk kleedje aangemeten krijgen. Ook lokale muziek, dans, drama en plastische kunst worden ingezet voor catechese. Net als in andere gebieden leggen missionarissen zich ook in Latijns-Amerika toe op onderwijs en gezondheidszorg.

Indianenrechten

In de nieuwe bisdommen kiest men de bisschoppen nauwgezet: ze moeten niet enkel toekijken op de juiste doctrine of gemeenschapsgeest, maar ook de rechten van de indianen verdedigen. Op lokale concilies en provinciale synodes steken de bisschoppen daarover de koppen bijeen. De Europese kolonialen kijken immers neer op de inheemse bevolking. Hun persoonlijke verrijking is belangrijker dan de rijke cultuur van de indianen en de fundamentele rechten van elke persoon.

De strijd wordt gevoerd tot op Spaanse universiteiten. Francisco de Vitoria en Domingo de Soto, van de School van Salamanca, starten een theologische en juridische reflectie over het onderwerp. Die leidt tot de publicatie van het Wetboek voor de indianen, waarin de vrijheid en waardigheid van de indianen centraal staan. Verscheidene pausen zullen voor de fundamentele mensenrechten van de indianen opkomen. Drie eeuwen voor de rest van de wereld dat doet, klaagt de Kerk de wanpraktijken van de kolonistoren in Latijns-Amerika aan. Onder de grote verdedigers

van indianenrechten vinden we bisschoppen Bartolomé de Las Casas, Jeronimo de Loayza, Vasco de Quiroga en martelaar Antonio Valdivieso. De eerlijkheid gebiedt ons te zeggen dat dit een schaduwzijde heeft. Nu men indianen niet meer massaal kan inzetten in plantages, worden in grote getale slaven uit Afrika aangevoerd. Ondanks protest van de Kerk – denk aan Pedro Claver – kan de Spaanse regering haar gang blijven gaan.

In de negentiende eeuw heeft de Kerk te kampen met een antikatholiek liberalisme en een lokaal antiklerikalisme. Ze krijgt het hard te verduren. Toch behoudt de bevolking een sterke band met het geloof, ook al zijn er nog amper priesters en katholieke scholen actief. De Kerk zelf verschuift naar de achtergrond, ook omdat er nooit genoeg werd geïnvesteerd in de vorming van inheemse priesters. Nieuwe missionarissen uit het buitenland proberen het tij te keren. In 1899 roept paus Leo XIII een Latijns-Amerikaans Concilie samen om een nieuw gemeenschappelijk bewustzijn te creëren. Vandaag zien we de vruchten daarvan nog steeds in de Latijns-Amerikaanse bisschoppenconferenties, die daar ontstonden. De reflectie over een eigen manier om de Blijde Boodschap in hun specifieke context te verkondigen krijgt er een duwtje in de rug. Het streven naar een menswaardig leven voor elk lid van de samenleving blijft een belangrijke prioriteit, zoals het dat was vanaf het begin van de missionering in Latijns-Amerika.

Bevrijdingstheologie

Latijns-Amerika blijft grotendeels gespaard van de twee wereldoorlogen, toch begint de Kerk daarna aan een groots vernieuwingsproces. Leken krijgen, en nemen, meer verantwoordelijkheid binnen de sociale en politieke wereld. Nieuwe kerkelijke bewegingen doen een frisse wind waaien. Ook nu is belangeloze en onvoorwaardelijke inzet voor de meest armen en kwetsbaren hét kenmerk van de Kerk. Leken, priesters en religieuzen pikken het niet dat de liberalistische politiek, gesteund door de Verenigde Staten en rechtse dictaturen, een maatschappij van onrecht en ongelijkheid verdedigt. Oscar Romero is wellicht de bekendste martelaar van deze strijd. Bisschoppen als Helder Camara in Brazilië en Manuel Vicuña Larraín in Chili zetten de strijd voort. Ze geven bevrijdingstheologische impulsen aan de Latijns-Amerikaanse bisschoppenconferenties. Vanaf nu spreekt de Kerk ook haar bevrijdend woord in sociale en politieke contexten.

In 1955 start een reeks van bijeenkomsten van bisschoppen om zich in te zetten voor de armen. Het hoogtepunt is deze in Medellín in 1968, gevolgd door samenkomsten in Puebla (1979), Santo Domingo (1993) en Aparecida (2007). Ondanks tegenwerking van Rome is de fundamentele optie voor de armen altijd het kenmerk van de pastorale visie van de Latijns-Amerikaanse Kerk geweest. Waardering van de armen en vergaande solidariteit staan hier centraal. De sociale dimensie van het katholieke geloof verdwijnt hier nooit op de achtergrond: het geloof is bevrijdend.

Vandaag leeft de bevrijdingstheologie verder. Ze legt zich nog meer toe op de eigen invulling van het geloof in Latijns-Amerika, waar de eigen cultuur een belangrijke rol speelt, en schenkt ook aandacht aan ecologie. De volgende bisschoppensynode in oktober 2019 handelt over de problematiek van het Amazonenwoud. Daarnaast zijn er nog talrijke andere uitdagingen, zoals de opmars van sektes uit neoliberale middens.

Een Kerk op een nieuwe koers

De rijke geschiedenis en het sterke engagement van de Latijns-Amerikaanse Kerk mag een voorbeeld voor ons zijn. Mogelijk is de wereldkerk zich er dermate van bewust dat ze daarom een Argentijnse paus koos? Naar het voorbeeld van de Kerk in zijn continent wil hij de hele Kerk een nieuwe koers doen varen. Het is tijd voor een nieuw elan, voor dynamiek, voor engagement. De geschiedenis van de Kerk in Latijns-Amerika toont aan dat dit vruchten afwerpt.

TIJD VOOR DE HEER EN VOOR ELKAAR

Het is een bedroefd team dat ik tref in de ontmoetingszaal achter de Sint-Catharinakerk in het Kiel in Antwerpen. De Spaanssprekende gemeenschap in ons bisdom is in rouw om het verlies van Térésa Guerrero uit Mexico. “Ze was zo’n enthousiaste persoon en zo geëngageerd”, diept Ani Sandoval herinneringen op. De anders immer opgewekte zuster Miriam Muñoz zucht en wijst ontredderd naar de tafels: “Nu bekijken we hier hoe we de uitvaart en de koffietafel het best kunnen organiseren.”

Ilse Van Halst

De bruisende Spaanssprekende gemeenschap groeide uit de Spaanse missie in ons bisdom. Die had in de jaren 1960 drie vaste stekken, in het centrum van Antwerpen, in het Kiel en in Deurne. Gaandeweg sloten er christenen uit Latijns-Amerika aan, uit de Spaanssprekende landen, maar ook uit Portugal, Mozambique, Kaapverdië en Brazilië. “Heel wat gelovigen op de vlucht voor de dictatoriale regimes vonden de weg naar ons bisdom. Padre Vicente, onze toenmalige pastoor, hielp hen waar mogelijk.”

Vandaag huist de Spaanssprekende gemeenschap in het Kiel waar ze de kerk deelt met de Sint-Catharinaparochie. “Op zondag vieren de Vlaamse parochianen om 10 uur, wij om 12 uur”, vertelt zuster Miriam. In afwachting van een eigen pastoor runt ze, op vraag van mgr. Bonny, samen met het coördinatieteam de gemeenschap en zoekt én vindt ze voor elke viering ergens in het land een Spaanssprekende priester. “Vroeger durfde ik geen verantwoordelijkheid te nemen”, vertelt Maria-Paz Royuela eerlijk. “Na het overlijden van padre Vicente moesten we wel zelf het heft in handen nemen, anders zou het hier doodbloeden.”

Ani Sandoval uit Peru, Maria-Paz Royuela uit Spanje, Jorge Tomala uit Ecuador en zuster Miriam uit Chili hadden het niet makkelijk om zich aan te passen aan de westerse cultuur en gewoontes. Maar ook al ging het pad van deze mensen niet over rozen, ze verloren hun gevoel voor humor en hun levensvreugde niet. Vandaag vormen ze het kloppende hart van de Spaanstalige gemeenschap in ons bisdom. “We volgen de organisatie van de vieringen op, zoeken voorgangers, organiseren de koffie nadien. We steunen elkaar en bemoedigen elkaar. We gaan op huisbezoek. Iedereen kent iedereen in onze gemeenschap, ook al wonen we soms ver uit elkaar. We vormen één grote familie”, zegt zuster Miriam. Ze is franciscanes en

heeft haar kloosterstek in Gent, maar verblijft daar amper. “Ze is zowat elke dag hier te vinden”, zeggen haar teamleden dankbaar. “Of in Brussel, of in Gent, of in Brugge, waar ook kleine Spaanstalige gemeenschappen leven. Die van Antwerpen is het grootst met tachtig tot honderdtwintig leden. Ze komen van overal uit ons bisdom, maar ook van daarbuiten: uit Mechelen, Kortrijk en zelfs Bergen-op-Zoom.”

Als jong meisje werd zuster Miriam door haar congregatie vanuit Chili naar het moederklooster in Gent gezonden voor twee jaar. “De eerste tijd voelde ik me verloren. Ik verstond niemand. Ik kon niemand aanspreken en geen contacten leggen. Dat ergerde me want ik sta graag op eigen benen”, blikt de zuster terug. “In april 1987 kwam ik aan, in september had ik er genoeg van om stil te zitten en ontfermde ik me over de kleine gemeenschap van gevluichte Chilezen in Brussel en Antwerpen. Van het een kwam het ander...” Ze denkt na: “Ik draag nog altijd iets van ginds mee. Dat wil ik hier delen met de mensen rondom mij, en tegelijk leer ik hier uit ontmoetingen en wat anderen met mij willen delen. Samen wordt dat iets moois. Ik ben dankbaar om de steun van mijn gemeenschap, want dankzij haar voelde ik me nooit alleen. Steeds stond ze achter mij. Dankzij haar ben ik gebleven en red ik het hier.”

“De Spaanstalige viering duurt heel wat langer dan de Nederlandstalige”, stipt Maria-Paz een verschil aan. “Een viering is niet alleen een ontmoeting met de Heer, maar ook met elkaar. En voor beide ontmoetingen nemen we de tijd. Onze vieringen verlopen steeds levendig en spontaan. We zingen graag onze vreugde uit. Samen vieren is immers leuk. Als de priester de vredeswens geeft, geven wij die aan iedereen door. Sommigen vatten dan spontaan het lied *La paz está con nosotros* aan, en al snel valt iedereen in. Ja, soms gaat het er best rumoerig aan toe.” Jorge vult aan: “Nadien praten we na bij een kop koffie, sommigen gaan biechten.”

De Spaanstalige gemeenschap is een jonge gemeenschap. “Er zijn veel oudere mensen en ook heel wat jonge gezinnen met kinderen. De jongeren laten het wat afweten, maar dat komt wel terug”, meent Maria-Paz vol vertrouwen. “Een van mijn kleinkinderen moest niets van de mis weten. Hij deed zelfs zijn plechtige communie niet. Op een dag wilde hij eens mee met mij naar onze viering... En hij vond het leuk. Het gaat er hier dan ook heel geanimeerd aan toe. Inmiddels werd hij gevormd in de kathedraal.”

Ook al vieren beide gemeenschappen afzonderlijk, ze hebben geregeld contact en organiseren tal van activiteiten samen. “Tweemaal vieren we samen”, vertelt zuster Miriam, “in de derde week van juni bij de beiaardfeesten van onze parochie en bij de start van het nieuwe werkjaar in september.” Maria-Paz vult grappend aan: “En dan houden wij het wat korter... We houden ook samen een wafelenbak, een zomers feest, ... als we elkaar maar kunnen ontmoeten.”

► Zuster Miriam leidt een werkwinkel voor kinderen tijdens een interculturele viering in Antwerpen.

► In het geloof zijn allen verenigd. Ani Sandoval draagt Onze-Lieve-Vrouw naar voren met de vlaggen van alle landen uit Latijns-Amerika en Spanje die in de Spaanssprekende gemeenschap in ons bisdom vertegenwoordigd zijn.

EEN KOP KOFFIE MAAKT JE ‘WAKKER’

“In het bergdorp Villarrica ontdekten we hoe Colombianen leven en werken. En leefden en werkten we met hen mee. Zo plukten we bijvoorbeeld koffiebonen op een koffieplantage. Wat een hard werk! Per kilo koffiebonen krijgt een koffieboer amper 0,02 euro. Dat was best confronterend, als je bedenkt dat wij in Antwerpen zonder veel nadenken soms drie euro betalen voor een kop koffie.” Het is een van de vele verhalen waarmee de dertig jongeren uit Zandhoven terugkeren na hun project Colomb18 in Colombia.

Laurens Vangeel

Je las het al eerder in *Relevant*. Pastoor Alvi Vasquez, die Colombiaanse roots heeft, zette een solidariteitsproject op poten tussen jongeren uit zijn parochie Zandhoven en de bewoners van Villarrica, zijn geboortedorp in Colombia. De voorbije vijftig jaar werden de inwoners van dit Zuid-Amerikaanse land zwaar op de proef gesteld door de burgeroorlog tussen de overheid en de FARC-rebellen. Tijdens hun vakantie zetten de jongeren zich in om de Colombiaanse kinderen Engels te leren, het jeugdwerk een nieuwe impuls te geven en het plaatselijke rusthuis te verbouwen. Hun ultieme doel was de bewoners van Villarrica hoop en nieuwe ideeën te geven voor de toekomst. En al doende leerden ze heel wat over andere culturen, over samenleven en over samenwerken.

“Reeds tijdens de voorbereiding maakten onze jongeren kennis met de Colombiaanse cultuur. Ze leerden meer dan een paar woorden Spaans zodat ze met de lokale bevolking contact konden leggen en bedachten zelf hoe ze het project concreet zouden aanpakken”, vertelt Alvi. Tegelijk dienden een aantal praktische zaken voorbereid. “Zo bezochten we alle gastgezinnen op voorhand om uit te leggen wie we zijn en wat we zouden komen doen, maar ook om de bedden op te meten, want Colombianen zijn doorgaans wat kleiner dan Belgen. We pleegden ook overleg met de burgemeester en de politie om de veiligheid te verzekeren. In Villarrica is de burgeroorlog dan wel voorbij, je speelt maar beter op zeker.”

“De eerste dagen brachten we door in Bogotá waar we het museum van de beroemde Colombiaanse schilder Fernando Botero bezochten, salsa leerden dansen en onze ogen uitkeken in de zoutkathedraal, uitgehakt in een zoutmijn”, blikt Alvi terug.

“Op 20 juli moesten we erg vroeg uit de veren. Om drie uur vertrokken we naar Villarrica om erin te vliegen”, blikt Michelle terug. “Na een einde-loze trip over hobbelige wegen, kwamen we geradbraakt aan. We waren

› Een vlaggen ceremonie als welkom en verbroedering.

doodop, maar het warme onthaal – letterlijk het hele dorp was bijegekomen om ons te verwelkomen – gaf ons een heuse boost.”

De volgende dag begon het echte werk. “We werden ontvangen in de school waar de leerlingen ons alle regio’s van Colombia leerden kennen via toneel en dans”, vertelt Eline enthousiast. “Met verschillende methodieken wekten we hun interesse voor taal en leerden we hen de basis van het Engels.” Lucas vervolgt: “We verbouwden het rusthuis: we bepleisterden muren, legden nieuwe vloeren, bouwden een nieuwe oven ... Hard werk, maar we haalden er zoveel voldoening uit!” De jongeren die verantwoordelijk waren voor het jeugdproject bouwden de plaatselijke gebedsgroep uit tot een heuse jeugdbeweging. Met nieuwe spellen en activiteiten voor jongeren inspireerden ze de dorpelingen.

Het afscheid viel iedereen zwaar. “We hadden een hechte band opgebouwd met iedereen in het dorp”, klinkt het vol heimwee. Stilletjes denkt Alvi al aan een vervolg ...

“BADEN IN ARMOEDE”

Inge Schellekens (56 jaar) en Marina Heyse (59 jaar), medewerkers in ons bisdom, delen een uniek stukje Braziliaanse geschiedenis. Tussen 1989 en 2002 werkte Marina achtereenvolgens in de sloppenwijken van Fortaleza en João Pessoa, twee kuststeden in het noordoosten van Brazilië. Inge vertrok in 1984 in dezelfde richting naar Piauí. Daar steunde ze eerst zeven jaar landloze boeren in hun strijd om grondbezit en werkte ze vervolgens vijf jaar in Oriximiná met quilombos (afstammelingen van gevluchte slaven) en in de basisgemeenschappen langs de rivieren van de Amazone, tot ze in 1996 terugkeerde naar België. Wat trok hen naar Brazilië en wat dragen ze vandaag nog mee van hun leven ginds?

Johan Govaerts

De Braziliaanse droom begon voor Inge met een cursus over Paulo Freire tijdens haar opleiding. “Freire was een Braziliaanse bevrijdingspedagoog die een methode ontwikkelde om mensen te leren lezen en schrijven. Hij ontwikkelde een woordenschat die te maken heeft met het leven van de mensen. Ik wilde dat leren kennen van binnenuit”, blikt de educatief medewerker van CCV vandaag terug.

Marina belandde in het land van de Samba na haar huwelijk. “Toen Peter en ik huwden, vroegen we als cadeau een bijdrage voor het werk met straatkinderen van Freddy Goven in Bahia”, herinnert Marina zich. Ze maakten het bedrag over maar vertrokken anderhalf jaar later ook zelf naar Brazilië om er te wonen en te werken. “Peter schreef zijn thesis over de kerkleer van de bevrijdingstheoloog Leonardo Boff. We wilden zelf meewerken in die Kerk van onderuit en in de basisgemeenschappen die hij beschreef.” In Fortaleza gingen ze aan de slag bij Caritas. “We werkten in een sloppenwijk aan gemeenschapsopbouw met het ‘zien-oordelen-handelen’ van Cardijn als methodiek en het Rijk Gods, waar iedereen tot zijn recht komt, als horizon. Iedereen van de gemeenschap werd bij het proces betrokken: mannen, vrouwen en kinderen, elk met eigen noden, maar ook met eigen talenten. Er ging zowel aandacht naar de sacramenten als naar de strijd voor onderwijs, riolering en bestrating. We richtten er een *area pastoral* of pastorale regio op. Dat is een netwerk van gemeenschappen, zoals wij vandaag onze pastorale eenheden kennen.”

Het leven ginds vergde wat aanpassing. “Mijn kleren zaten in een kartonnen doos. Dat was mijn ‘kast’. Er was bittere honger en dorst. Mensen aten ratten”, herinnert Inge zich goed. “De regendagen op een jaar tijd kon je op je twee handen tellen. In de zomer had geen enkele boom bladeren. We stapten zeven kilometer ver om een liter vuil water te vinden om ons te douchen. Voor mij was dat een heus bad in armoede.” Ze herinnert zich: “Op een dag kreeg ik een zak rijst van een vrouw. Zomaar. Ik vroeg haar: ‘Heb je dan genoeg voor jezelf om je gezin te voeden?’ ‘Oh nee’, antwoordde ze, ‘maar jij leeft, woont en engageert je met ons, dus is dit voor u.’ Ze had niet eens genoeg voor haar eigen gezin en tóch deelde ze ... Daar gebeurt het Bijbelverhaal simpelweg van de arme weduwe die het laatste wat ze had uitdeelde. Daar heb ik de Bijbel pas echt leren verstaan en leren lezen vanuit wat er in de wereld gebeurt.”

Marina valt haar bij: “Als mensen gingen vissen, moesten ze de helft van de opbrengst afstaan aan de eigenaar van de boot. Dus onderhandelden we met hen, een ngo en de bank zodat ze een lening konden afsluiten die ze mochten terugbetalen met gevangen vis. Zo verwierven de vissers geleidelijk hun eigen boot, wat hen deed groeien in eigenwaarde en hen meer bestaansmiddelen gaf.” Marina’s engagement groeide uit tot een veelzijdig project: “We kweekten medicinale planten in een tuin in de gemeenschap en maakten daarvan hoestsiroop met de hulp van enkele vrouwen. We hadden ook remedies tegen de zandvlooien die de voeten van de kinderen misvormden. Eerst wantrouwden de mensen het aanbod, maar al snel merkten ze dat hun kinderen genazen. Wie niet kon betalen, mocht de kosten vergoeden met lege flesjes van kokosmelk. Die steriliseerden we en hergebruikten we voor onze siroop.”

Deze ervaringen tekenden je voor het leven, beseffen beide vrouwen. “Drie zaken zullen me bijblijven”, getuigt Inge, “en dat zijn gastvrijheid, kiezen en volop leven. Toen we terugkeerden naar België, gaf onze Braziliaanse bisschop me een beeldje van het Laatste Avondmaal als geschenk met de boodschap: ‘Wie dat in zijn huis ophangt, ontvangt mensen gastvrij.’ Dat is een van de belangrijkste lessen die ik kreeg: vriendelijk zijn tegen iedereen, maar wel kiezen voor de mensen aan de rand. Dat zette me er ook toe aan om me vandaag als vrijwilliger te engageren in de gevangenispastoraal.” Ze vervolgt: “Vieren en engagement horen onlosmakelijk samen. Elke kleine stap is belangrijk. Inzet is nooit een druppel op een gloeiende plaat. Ik ben gekomen opdat ze leven zouden hebben en wel leven in overvloed, dat is mijn levensmotto.”

Ook Marina, vandaag aan de slag als pastor in het woon-zorgcentrum Czagani in Broechem en als lid van het team van de pastorale eenheid Sara en Abraham, kijkt anders naar onze samenleving die toch sterk de nadruk legt op ‘brood en spelen’: “Komt wat er beslist wordt iedereen ten goede? Ook mensen aan de rand van de samenleving?” Want ze weet: “Wat de minsten ten goede komt, is voor iedereen goed.”

› In 2010 bracht Inge met haar gezin een bezoek aan gemeenschappen waar ze vroeger werkte: aan Parana do Abui, een gemeenschap van Quilombos of afstammelingen van gevluchte slaven (rechts) en aan een gemeenschap van landloze boeren die maniok verwerken tot maniokmeel (links). Na een grondbezetting zijn de boeren vandaag gezamenlijk eigenaar van een stuk grond.

IN DE HUID VAN FABIO DE SOUZA TEIXEIRA

DURVEN WE HET HUN TE VRAGEN?

Durven we te vragen aan een priester uit Afrika, Azië, Latijns-Amerika of Oost-Europa die vandaag in Antwerpen of in de Kempen aan de slag gaat hoe hij zich voelt in ons bisdom? Durven we even in zijn huid te kruipen om hem trachten te begrijpen? Deze vraag stelde onze bisschop in zijn voorwoord in het januarinummer van 'Relevant'. En die vraag leggen we in dit nummer voor aan scheutist Fabio De Souza Teixeira (38 jaar) uit Brazilië, de laatste in onze reeks over Amandus Internationaal. Zopas werd hij aangesteld als meewerkend pastoor in de kersverse pastorale eenheid Sint-Christoffel.

Fabio De Souza Teixeira

**** Als je jong bent, is het leven één groot avontuur.***

Ik verliet mijn geboorteland voor de eerste keer op 24 januari 2004. Ik had geen andere keuze. Indien ik na het filosoficum mijn opleiding tot scheutist wou vervolledigen, kon ik dat enkel in de Filipijnen. Van bij het begin wist ik dat scheutisten hun eigen land verlaten om elders te dienen. Zodra die tijd aanbrak, begon mijn missie-avontuur.

Twaalf jaar later werd me gevraagd om naar België te gaan. Dat was een antwoord op mijn gebeden. Niet dat ik niet van de Filipijnen hield.

Integendeel. Ik had er veel vrienden. De kerken zaten altijd vol. De mensen waren er katholieker dan in Brazilië en hadden veel respect voor priesters. Ik was er gelukkig. Maar ik had wel het gevoel dat daar geen uitdaging meer restte voor een jonge missionaris. Een missie in België was een nieuw avontuur.

**** Waar ligt 'Anves' in godsnaam?***

Kort voor mijn vertrek belde ik de econoom van onze provincie op omdat hij me foutieve tickets had bezorgd. Ik wist alleen dat mijn uiteindelijke bestemming 'Antwerpen' was, terwijl hij tickets had geboekt naar 'Anves'. Je merkt het, veel wist ik niet over de plek waar ik zou werken.

Toch was ik bij mijn aankomst in het prachtige Centraal Station van Antwerpen blij om verwelkomd te worden door een bekende glimlach bij broeders die ik nog nooit had ontmoet.

Weet je, ik ben een scheutist, en dat maakte echt een verschil. Ik ben ervan overtuigd dat mijn integratie in deze samenleving net daarom vlot verliep. Eerst verbleef ik in ons missiehuis in Schilde. Daar hielpen heel wat broeders me bij het leren van het Nederlands. Ze maakten me wegwijs en nodigden me vaak uit om hen te vergezellen naar een parochie om er samen te vieren of om deel te nemen aan een andere activiteit. En omdat ik bij hen was, sloten mensen me meteen in hun armen.

**** Mijn eerste preek, een ingrijpende maar dierbare herinnering.***

Ik ging al voor in meerdere vieringen, maar deze keer zou ik voor het eerst zelf de preek houden. Enkele dagen tevoren hoorde ik een goede mop die ik wilde gebruiken. Dus startte ik mijn preek

met deze woorden: "Broeders en zusters, Jezus kwam niet alleen voor de wijzen uit het Oosten, maar ook voor de dwazen in het Westen." Er viel een korte stilte, waarna bijna alle kerkgangers begonnen te lachen en te applaudisseren. Zo snel was het ijs gebroken.

Voor ik aankwam, had menigeen me gewaarschuwd dat de mensen hier koud en onvriendelijk zijn. Zo ervaar ik dat echter helemaal niet. Ik mag me gelukkig prijzen dat ik De Grijs Kat leerde kennen. Ik ontmoet er allerlei soorten mensen. Iedereen is er even welkom. Het is één grote familie. Het is onmogelijk om langs te komen en je niet thuis te voelen. Ook mijn parochianen zijn erg vriendelijk en warm zodra je hen leert kennen.

**** Wat is jouw job eigenlijk?***

Tijdens mijn vakantie in Brazilië vragen mensen me vaak: "Wat is jouw job daar?" Ik antwoord steevast dat mijn job erin bestaat om mensen graag te zien. Dat is uiteraard te kort door de bocht, zeker nu onze pastorale eenheid Heilige Christoffel van start is gegaan. Er ligt heel wat administratief werk op mij te wachten en er staan heel wat vergaderingen in mijn agenda, en ook vergaderingen om vergaderingen voor te bereiden. Dat zijn zaken die anderen net zo goed kunnen doen, en zelfs beter dan ik, meen ik. De grootste bijdrage die een priester kan leveren in de Kerk is een herder zijn, maar dan wel, om het met de woorden van paus Franciscus te zeggen, "een herder met de geur van zijn schapen". (Grapt) Dus ja, ik wil vriend zijn van mensen en luisteren naar het volk Gods. Ik hou ervan om de families in onze parochie te bezoeken. Ik doe mijn best om hen te leren kennen en hun verhaal te beluisteren. En weet je wat ik merk? Ook hier houden die zogenaamde koude mensen van een vriendelijke knuffel.

**** Ik zie voetgangers wachten in de regen alvorens de straat over te steken omdat het rood is, terwijl er geen auto's aankomen.***

Dat vond ik in het begin erg grappig. Brazilianen houden over het algemeen niet zo van regels. Ik heb ze inmiddels leren appreciëren. Ik erger me soms zelfs wanneer iemand de straat oversteeft terwijl het licht op rood staat. Het gaat natuurlijk om meer dan enkel om het rode licht. Het gaat om respect voor het algemeen welzijn. In Brazilië is het jammer genoeg een culturele gewoonte om, zodra de gelegenheid zich voordoet, voor eigen gewin te gaan.

Tegelijk ervaar ik dat heel wat mensen bereid zijn om offers te brengen voor elkaar en voor het algemeen welzijn, en dat veel vrijwilligers met hart en ziel tijd en energie steken in het helpen van anderen.

**** Als pastoors bouwen we bruggen ...***

Recentelijk werd ik gevraagd om als priester mee te werken in de pastorale eenheid Heilige Christoffel. Dat betekent niet dat ik er de baas ben. De term 'bruggenbouwer' past beter bij dit model van Kerk-vormen. We maken bruggen tussen verschillende groepen mensen, we scheppen ruimte om elkaar en God te ontmoeten. Eerlijk gezegd vraag ik me soms af of het niet te veel te snel is, maar onze bisschop is een wijze man en ik vertrouw hem. Hij geeft ons, jonge priesters, veel vertrouwen en steun. Dat moedigt ons aan om ons in te zetten.

En ja, soms is het moeilijk. Inmiddels woon ik drie jaar hier, maar als ik eerlijk ben, moet ik toegeven dat ik nog steeds *kapot* Nederlands spreek. Dat is frustrerend, omdat

het erg belangrijk is voor een missionaris om de taal van het volk te spreken. Bovendien leven we in een samenleving waarin iedereen wordt opgeroepen om naar het allerbeste te streven.

**** Ik ben hier dankzij God.***

Ik geloof dat God ieder van ons roept om op een betekenisvolle manier bij te dragen aan zijn taak. Als ik vandaag hier ben, is dat omwille van en dankzij Hem. Uiteindelijk komt mijn kracht vanuit het sterke geloof dat ik slechts een stukje van de puzzel ben. Het is normaal dat sommige dingen niet lopen zoals gepland. Daar lig ik niet wakker van. Uiteindelijk komt alles wel in orde. Ik geloof echt dat onze Kerk veel aan onze samenleving te bieden heeft. Ik droom ervan om de Kerk terug relevant te maken.

Ik ben ook goed omringd. Ik woon samen met twee andere scheutisten. Ghislain en Thomas zijn als broers voor mij. Het gemeenschapsleven is mijn geheime bron van kracht en moed. Het is een grote zegen om mensen te hebben met wie je je vreugde en frustraties, je successen en fouten kunt delen.

**** Een oude scheutist die ik in de Filipijnen ontmoette, herhaalde steeds dezelfde mop over België: 'Een burgemeester aan de Franstalige kant van België schrijft op een bord: 'Hier spreken we Frans.' Als antwoord daarop schrijft een burgemeester aan Vlaamse zijde op een bord: 'Hier werken we.'"***

De nuances van de grap ontgingen me toen. Vandaag begrijp ik ze beter. Het is inderdaad zo dat mensen in Vlaanderen hard werken.

Die mentaliteit vind je ook terug in de Kerk. Het professionalisme van de mensen met wie ik mag samenwerken in onze parochies verwondert me steeds opnieuw. Mensen die de lezingen doen. Mensen die in het koor zingen. Mensen die bloemen schikken ... Een voor een zijn het experts in hun vak. En het resultaat van al die inzet is wonderbaarlijk.

De Kerk in Vlaanderen is als een kopgroep eliterenners in de Ronde van Frankrijk. Het zijn hard werkende mensen die hun hele leven hieraan wijden. Ze zijn top in hun vak en staan klaar om record na record te verbreken. En dat is prachtig. Alleen ben ik wat ongerust dat niet iedereen per se de Ronde wil rijden. Sommigen willen enkel een uitstap maken met de fiets en van het uitzicht genieten. Is er plaats voor hen in onze kerken? Voelen zij zich welkom? Verwelkomen onze koren nieuwe leden? Kan de buitenlandse vrouw die niet zo goed Nederlands spreekt ook catechist of lector worden. Ik hoop dat het antwoord hoe langer hoe vaker 'ja' zal zijn.

**** Missionaris zijn in Vlaanderen is de meest religieuze ervaring van mijn leven.***

Juist zoals goud door vuur gezuiverd wordt, wordt mijn geloof door deze ervaring zuiverder. Het daagt me uit na te denken over zaken die ik als vanzelfsprekend beschouwde, zoals katholiek zijn, de katholieke liturgie en zelfs mijn taak als priester. Maar doet dat afbreuk aan mijn geloof? Neen, absoluut niet. Het is alsof je de stem van Jezus hoort die zegt: "Effata. Ga open." En vermits we Kerk zullen zijn in een multiculturele en seculiere samenleving komt het erop aan dat niet alleen in onze oren en uit onze monden te laten klinken, maar ook in onze harten: "Effata!"

GROEP IN DE KIJKER

PANAMA! JONGEREN! GELOOF!
UITROEPTKENS EN ENTHOUSIASME

“Ik hoop op de Wereldjongerendagen eind januari in Panama mensen te ontmoeten die net als ik gelovig zijn en elkaar daarin te bemoedigen. Mensen uit andere culturen geloven op een andere manier. Het is leerrijk om daarover van gedachten te wisselen.” De twintigjarige Tatiana uit Antwerpen met Colombiaanse roots engageerde zich in de Panamagroep omdat ze zelf christen is maar in Antwerpen moeilijk in contact komt met andere gelovige jongeren. Tetyana, 18 jaar, afkomstig uit Oekraïne, is orthodox gelovig. Ook zij wil haar geloof delen met andere jongeren. „In onze groep zijn verschillende culturen en kleuren vertegenwoordigd. Dat maakt het juist zo gezellig”, getuigt ze. De Vlaamse Florian, 17 jaar, is dan weer zoekende. “Ik hoop in ontmoetingen met andere gelovige jongeren antwoorden te vinden”, vertelt hij.

**Saskia van de Kieboom
en Ilse Van Halst**

Eind januari vertrekken vijftig enthousiaste jongeren uit Antwerpen naar de Wereldjongerendagen die dan plaatsvinden in Panama. Het Panamaproject is een initiatief van het vicariaat Antwerpen en IJD Jongerenpastoraal. Ze willen zo jongeren de kans geven om als groep deze wereldwijde jongerenbijeenkomst bij te wonen die de katholieke Kerk om de drie tot vier jaar afwisselend in en buiten Europa organiseert.

Met de secundaire scholen in Antwerpen kwamen de initiatiefnemers van het project overeen dat de deelnemende jongeren een week mogen ‘spijbelen’ in ruil voor hun enthousiaste getuigenis achteraf. Het vicariaat stond in voor de nodige sponsoring, zodat de jongeren zelf niet de volledige reiskosten moeten betalen. In ruil daarvoor engageren de jongeren zich om het volledige voorbereidende traject te volgen en achteraf over hun ervaring te getuigen. Zo kwamen ze geregeld samen om de Kerk in Antwerpen wat beter te leren kennen. Ze ontmoetten onze bisschop, ze stonden stil bij het belang van vrede, ze wisselden van gedachten over diversiteit in een stad als Antwerpen, ze leerden elkaar beter kennen tijdens een weekend enzovoort.

En dat is leerrijk, want de deelnemers engageerden zich om heel uiteenlopende redenen. Voor sommige jongeren is geloof een vanzelfsprekend ingrediënt van hun leven, anderen zijn er minder mee vertrouwd. Het enthousiasme is bij ieder echter groot.

Stacey (16) en Becky (17), beiden met Afrikaanse roots, hoorden van het bestaan van de Wereldjongerendagen in hun plussersgroep op de Luchtbal. Geloof speelt in hun leven een grote rol. Ze waren nog te jong om deel te nemen aan een vorige editie. Dat ze nu mee kunnen tijdens het schooljaar, ervaren ze als een unieke

kans. De vriendinnen kijken ernaar uit om andere gelovigen te ontmoeten, tijdens de jongerenontmoeting zelf, maar ook in de eigen groep. “De voorbereidingsavonden zijn een uitstekende gelegenheid om elkaar te leren kennen, en om geloof en de manier waarop iemand het beleeft vanuit meerdere perspectieven te bekijken”, meent Becky. “Tijdens de avonden ervaren we dat ieder zijn geloof op een iets andere manier invult. Dat is verrijkend. Tijdens de plussersbijeenkomsten wisselen we uiteraard van gedachten over ons geloof, maar het is erg leuk om gelovige jongeren vanuit verschillende Antwerpse gemeenschappen te leren kennen.”

De Vlaamse Yoni is 18 jaar. Zij trok al een aantal keer met IJD op kamp. Spreken over geloof doet ze wel graag, maar niet overal. “Op school is het niet makkelijk om over geloof te praten”, erkent ze. “In deze groep is het vanzelfsprekend, ook al is lang niet iedereen erg gelovig.” Je mag erover spreken zonder weggelachen te worden. Yoni wordt best wel wat zenuwachtig. Ze is nog nooit zo ver op reis geweest.

“Jongeren! Panama! Veel leren! Geloof!” Cury (17), geboren in Ecuador maar getogen in Antwerpen, kijkt met veel uitroepstekens en enthousiasme uit naar de Wereldjongerendagen. Hoewel hij opgroeit in een katholiek gezin, is hij zelf niet echt met geloof bezig. “Maar ik ben nieuwsgierig en leer veel bij op de voorbereidende bijeenkomsten”, vertelt hij. “De openheid en het respect voor elkaar in de groep geven me een veilig gevoel.”

Januari lijkt nog veraf, maar de tijd vliegt. Momenteel zijn de jongeren druk doende met het afhandelen van praktische zaken zoals inentingen en reispassen, hun schoolwerk, de voorbereidende bijeenkomsten ... En met aftellen naar ... Panama! Jongeren! Geloof!

TIEN JAAR SAMEN ONDERWEG

Op 4 januari blaast mgr. Johan Bonny tien kaarsjes uit op zijn bisschoppelijke verjaardagstaart. Dan is het immers tien jaar geleden dat hij in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal tot bisschop gewijd werd, ruim twee maanden nadat paus Benedictus XVI hem op 28 oktober 2008 tot 22ste bisschop van Antwerpen benoemde. ‘Relevant’ vroeg onze bisschop om tien herinneringen op te rakelen die hem de voorbije tien jaar raakten, die hem altijd zullen bijblijven, die hem sterken in zijn roeping als priester om mensen nabij te zijn en Jezus’ boodschap op aarde mee waar te maken.

De brievenbus van het bisschopshuis. Het is zaterdagvoormiddag, daags voor mijn bisschopswijding. Ik ben zenuwachtig voor wat komen gaat. Ik haal de weekendkrant die nog in het portaal van het bisschopshuis ligt. Achter mij valt de glazen tussendeur in het slot. Met de sleutel nog langs de andere kant. Ik zit opgesloten in het ijskoude portaal. Zonder jas. Die vergat ik aan te trekken. Ik kniel neer voor de brievenbus. Door de gleuf probeer ik de aandacht van een voorbijganger te trekken. Ruim een half uur lang. Tot uiteindelijk iemand stopt – van wie ik enkel de onderbenen kan zien door de gleuf van de brievenbus. Hij verwittigt iemand aan de deur naast het bisschopshuis. Als die man zich ooit kenbaar maakt, drinken we samen een glas wijn.

De gesprekken met slachtoffers van seksueel misbruik. Het zijn bijna allen mannen, de meesten van hen ouder dan ikzelf. In hun kinder- of jeugd jaren werden ze seksueel misbruikt door een priester, een pater of een broeder. Sommigen komen alleen, anderen begeleid door een professionele hulpverlener, en nog anderen vergezeld door hun echtgenote of een vriendin. Het zijn telkens ingrijpende gesprekken,

Herbeginnen bij Jezus Christus. Dat is de titel van een nieuw boek van mgr. Johan Bonny, dat in januari verschijnt (Uitgeverij Halewijn, 2019). Tien jaar is hij onderweg met de mensen uit zijn bisdom. Tien jaar van interessante ontmoetingen, deugddoende bedevaarten, grote en kleine dossiers, dagelijkse vergaderingen, gezamenlijk overleg, ontelbare e-mails ... Maar wat met het evangelieboek van Jezus Christus waaronder hij knielde tijdens zijn wijding? Hoeveel tijd en ruimte blijft er voor Hem over? Dit boek is een bloemlezing van teksten, preken en overwegingen van mgr. Bonny over die Jezus Christus, over wat Hem uniek maakt en hoe Hij het verschil neerzet in ons aller leven, eenvoudig en levensnabij. Het is een getuigenis recht uit het hart van een gelovig man voor wie Jezus Christus zijn persoonlijk kompas is, het ijkpunt van wat hij doet en hoe hij het doet.

met heel wat momenten van stilte. De meeste slachtoffers leven al decennia met dat trauma, zonder erover te kunnen spreken, zelfs niet met hun vrouw of kinderen. De gesprekken raken mij diep, dieper dan ik op dat moment kan of wil laten blijken. Ze dringen in mijn denken en voelen naar binnen. Ze laten me niet los.

© PautHemans

Een vormselviering. Tijdens de homilie vraag ik aan een jongen wat hij later wil worden. Hij antwoordt meteen: "Ingenieur." Ik vraag hem waarom. "Omdat mijn papa ingenieur was." Na de homilie fluistert de pastoor mij in het oor dat zijn papa kort tevoren gestorven is, en dat mama in de kerk zit. Na de viering pols ik of het mogelijk is om de mama en haar vormeling te kunnen spreken in de sacristie. Met veel verdriet vertelt ze over de ziekte en het afscheid van haar man. Het ontroert me diep. Hoe dicht kunnen dood en leven bij elkaar liggen, verdriet en feest, afscheid nemen en verder doen. Aan de jongen heb ik gezegd: "Word jij nu maar ingenieur, zoals je papa!"

Het baptisterium van Sint-Jan van Lateranen in Rome. Voor het grote jubileum 'Kerk onder stroom' van (4)50 jaar bisdom Antwerpen gaan we op bedevaart naar Rome. Elke dag is er een eucharistieviering in een basiliek. De viering in Sint-Jan van Lateranen begint in het baptisterium naast de basiliek. Het stamt uit de christelijke oudheid. In een lange rij stappen onze pelgrims door de lage put waarin christenen zich laten dopen. Een voor een mag ik hen besprenkelen met fris doopwater, ter herinnering aan hun doopsel. Het koor zingt enkele sobere, indringende melodieën. Velen zijn ontroerd. Ik ook. Het heilige kan zo rakelings nabij zijn ...

Een herder in de lijn van het verhaal dat God schrijft met mensen en met ons bisdom.

Aan de grot van Lourdes. Elk jaar begeleid ik onze diocesane bedevaart naar Lourdes. Het is een gemengde groep deelnemers: zieken en gezonden, alleenstaanden en gezinnen, ouderen en jongeren, sterk of minder sterk geëngageerde gelovigen. Hoogtepunt is steeds de eucharistieviering aan de grot waar Maria verscheen aan Bernadette. Vele herinneringen komen daar naar boven. Ik stond er voor het eerst als vijftienjarige in 1970, halverwege de humaniora. Het is voor mij een heilige plek gebleven. Een rode draad in mijn leven. Je kunt er aankomen en vertrekken, zonder het gevoel te hebben dat je bent weggeweest. Maria blijft er spreken, met weinig woorden en in sobere gebaren.

Een jonge kerel op de stoep. Het is bisschoppenconferentie. De hele donderdag lang. Ik ben moe en niet in de beste stemming. Ik wil mijn gedachten verzetten al kokend. Dus steek ik de straat over om wat inkopen te doen in de supermarkt. Op de stoep spreekt een jonge kerel me aan. Hij moet vooraan in de twintig zijn. "Zijt gij de bisschop? Ik wil je iets vragen. Enkele jaren geleden liet ik me hier – hij wijst naar het bisschopshuis – uitschrijven uit de kerkregisters. De pedofilie was er voor mij echt te veel aan. Nu heb ik gelezen wat je geschreven hebt over het huwelijk en het gezin. Ik wil me opnieuw laten inschrijven. Hoe doe je dat?" Soms staat er een engel op je weg. Gezonden van hierboven, denk ik dan.

Ook een sportieve uitdaging gaat hij niet uit de weg.

Betrokken op de wereldkerk in ons bisdom.

Op bezoek in Syrië. Met medewerkers van Caritas wandel ik door het verwoeste oostelijke deel van Aleppo. Zover je kan kijken, overal ruïnes. Zowel de mooie brede winkelstraten vooraan als de arme volksbuurten erachter: alles is met de grond gelijkgemaakt. We bezoeken een wijk waar opnieuw enkele mensen wonen, in de bouwval van ingestorte huizen. Als dieren in verlaten stallen. Meestal moeders met enkele kinderen. Een moeder laat me binnen. Ze zet een mand opzij met enkele resten van schoenen en plastic. De kinderen verzamelden het tussen het puin. Het is haar brandstof om te koken en de kamer te verwarmen. In welke wereld leven wij?

Paasnacht in de kathedraal. Het is de mooiste en langste liturgische viering van het jaar. Haar opbouw stamt uit de oudste tijden van de Kerk. We vieren de kern van ons geloof: dat Jezus voor ons gestorven en verrezen is. Het is een dienst vol licht en vreugde. Buiten de kathedraal ontsteek ik het nieuwe vuur. Met dat vuur ontsteekt de diaken in de kathedraal de paaskaars. De paasklokken luiden feestelijk. Als voorganger mag ik het nieuwe doopwater zegenen, een kind of een volwassene dopen, en het volk met doopwater besprenkelen. Het raakt me telkens opnieuw, om als bisschop in de liturgische traditie van de Kerk te mogen staan, samen met gelovigen van vandaag.

Een papa is stervensziek. Ruim twintig jaar geleden leerde ik hem en zijn vrouw kennen toen we samen deelnamen aan jongerentochten. Ze trouwden later en hebben twee kinderen, een jongen en een meisje. De jongen zal over een paar weken het vormsel ontvangen. Na een gesprek besluiten we om beide sacramenten samen te vieren: de ziekenzalving van papa en het vormsel van de jongen. We doen het in beperkte kring, in de huiskamer. Eerst het vormsel van de jongen, met de hand van papa op zijn schouder. Dan de ziekenzalving van papa, met alle handen symbolisch boven hem. Dat moment vergeet ik nooit. Enkele dagen nadien overlijdt de papa.

Nabij zijn en hoop brengen met het sacrament van de ziekenzalving in tijden van zwakheid of aan het einde van het broze bestaan.

Luisteren met open oren naar kinderen en jongeren om met hun scherpe blik te kunnen kijken.

Op vakantie in Frankrijk. In elk kerkportaal hangt een overzicht van alle gebedsdiensten in de lokale pastorale eenheid. Deze zondag is de viering maar vijftien kilometer verder. "C'est tout près", zeggen ze. Wat in Frankrijk zoveel betekent als "A une demi-heure d'ici." Ik beland in een kleine, middeleeuwse parochiekerk en zet me incognito tussen de andere gelovigen. Ongelijke vloertegels, gammele stoelen, zwakke verlichting, ruim voldoende spinnenwebben, een jonge Afrikaanse priester, gelovigen van ter plaatse en van elders, enkele opvallend mooi geklede families met kinderen die vooraan knielen, voor iedereen een gerecycleerd A4'tje met de liederen, vriendelijke blikken over en weer, een lange vredeswens: dat is 'God in Frankrijk' anno 2018.

Johan Govaerts

Een welkome ontspanning: Antwerpen verkennen met de fiets.

Altijd in voor een leuke noot: viool spelen op twee takken in de voetsporen van Franciscus naar Assisi.

Tijd maken voor jongeren op bedevaart in Rome.

Aankloppen bij God kan altijd en overal, zelfs op klaarluchte dag.

Jos Vanhoof op pad in de haven.

ESTAFETTE

EEN MEDEWERKER UIT DE KERK AAN HET WOORD

Jos Vanhoof, nationaal directeur en hoofdaalmoezenier van Apostolatus Maris (apostolaat ter zee) en pastoor van de personele parochie Stella Maris in Antwerpen, behartigt de pastorale voor zeelieden uit de hele wereld die Antwerpen aandoen. Onlangs werd hij benoemd tot onderpastoor in de pastorale eenheid Heilige Damiaan.

“ Jos Vanhoof was altijd al een gedreven man, geëngageerd in scouts en jeugdwerk. Met een sterke interesse in filosofie en theologie. Hij koos voor een priesteropleiding en ontmoette daar enkele missionarissen in opleiding. Toen er als gewetensbezwaarde een plaats vrijkwam in Venezuela was de keuze snel gemaakt. In 1985 werd hij priester gewijd in Mol. Vijftien jaar later trok hij naar Rome om psychologie te studeren. Daar leerde hij de latere bisschop Johan Bonny kennen. Maar de heimwee naar Venezuela knaagde.

Jos was er actief als parochiepriester, als jeugdpastor en als bisschoppelijk vicaris voor de geheelpastoraal. In die functie nam hij deel aan de pastorale synode voor een nieuwe visie. Van het nationale niveau tot in de wijkwerkingen organiseerde hij aldus de pastoraal, met de bevrijdingstheologie als leidraad.

Toen Johan Bonny verkozen werd tot bisschop van Antwerpen, belde Jos hem op om hem proficiat te zeggen én ‘tot uw dienst’. Dat laatste is niet in dovenmansoren gevallen, want een maand later riep de bisschop hem terug naar Antwerpen voor de pastoraal van de

haven en de schippers. “Ik doe dit enkel vanuit het gezichtspunt van een missionaris. Mijn sociale motivatie om de wereld te veranderen is daarbij mijn motto”, zegt hij. Een missionaris typeert hij als iemand die ontheemd is, een nomade, die overal een vreemdeling is. Nochtans zegt hij: “In Venezuela beschouwen ze mij meer als een van hen, dan dat het hier het geval is.” Zijn ziel is daar gebleven.

Terugkeren naar Antwerpen ervoer hij als een rouwproces en een cultuurschok. “Het rationalistisch ‘gedoe’ en het individualisme dat als verdedigingsmechanisme wordt ingezet, storen mij. Ik wist niet dat ik zo veranderd was in mijn geloof”, zegt hij. De twee werelden zijn zo verschillend dat hij vergelijkingen vermijdt. Toch heeft hij het gevoel dat hij hier een trein heeft gemist. Hij is er dertig jaar uit geweest. Hij ziet hier nog dezelfde mensen in de kerk, maar dan dertig jaar ouder. Het contrast met Venezuela is groot.

Jos: “In Venezuela heb ik leren geloven en leren liefhebben. Ik weet nu dat God aanwezig is in mensen, en dat is voor mij een openbaring geweest. Ik heb er veel meer gekregen dan gegeven.” Niet alleen in theorie, maar ook in de praktijk werd dit zichtbaar in de bevrijdingstheologie. Jos kreeg onder andere les van Gustavo Gutiérrez, de grondlegger van de bevrijdingstheologie. Jos leerde dat logica of wetenschap niet alleen zalmakend is en begrijpt niet dat wetenschap en geloof hier zo tegenover elkaar worden gezet. Pastoor-zijn betekent *cura*, genezen of helen. Voor hem is dat een essentieel onderdeel van het pastorale werk. Verrijzen is geboren worden uit de pijn.

“We genezen via de wonde. Littekens zijn genezen wonden die nog altijd zichtbaar zijn. Als je niet gelooft in de opstanding, dan treed je niet uit jezelf.”

Deze wijsheid en dit geloof brengt hij mee naar de haven in Antwerpen. Ook de zeemannen putten kracht uit hun geloof en verzetten hemel en aarde. “Aan God vragen en werken met het houweel”, klinkt het dan. Net zoals hij in Venezuela zijn ziel ontdekte, ervaart hij de zeemannen als een heling voor zichzelf. Het gaat hem om de spiritualiteit van het aanvaarden en het ontheemd zijn, iets wat zeelieden ook voortdurend moeten doen. Zeemannen begrijpen aan den lijve dat je er niet komt met een louter rationele analyse. Net zoals de meerderheid van de wereldbevolking die leeft in armoede en onrecht. Creativiteit speelt daar een grotere rol.

Mensen zoeken hem op, omdat ze voelen dat God aan hem trekt. Net zoals Venezuela aan hem blijft trekken. “De moeilijke politieke situatie daar heeft voor mij concrete gezichten. Vierduizend Venezolanen verlaten dagelijks hun land. Een schrijnende situatie. Ik voel me nu een beetje een verrader”, zegt hij. “Ik laat daar vele geliefde mensen achter.”

Pijn, vreugde, liefde en leed komen voor Jos samen in de liturgie en worden daar verheven. Misschien missen we dat wel in de Vlaamse Kerk: welk leven willen of kunnen we delen om het dan samen te vieren?

Lea Verstricht

Jos Vanhoof stapte vorig jaar in november mee op in de processie tijdens de patroonsfeesten in zijn vroegere parochie in Venezuela. De naam van de gemeente is ‘El Socorro’, zo genoemd naar de patroonheilige Nuestra Señora del Socorro (Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand).

Iedereen is welkom om deze tiende verjaardag mee te vieren met onze bisschop:

- in ANTWERPEN in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal op zondag 6 januari 2019 om 17 uur. Mgr. Bonny gaat voor in de eucharistieviering. Priesters worden uitgenodigd om te concelebreren, afspraak uiterlijk om 16.45 uur in de sacristie met een albe. Nadien wordt iedereen uitgenodigd op de receptie.
- in de KEMPEN in de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Lichtaart op vrijdag 18 januari 2019 om 19 uur. Mgr. Bonny gaat voor in de eucharistie. Nadien wordt iedereen uitgenodigd op de receptie.

IK WIL EEN BRUG ZIJN

FILIP CROMHEECKE VOELT ZICH THUIS IN BRAZILIE EN IN EIGEN LAND

© Frank Bahmüller

In juni keerde hij vanuit Porto Velho in het noordwesten van Brazilië terug naar ons bisdom, om in zijn vroegere parochie Heilige Drievuldigheid in Berchem met studie- en tochtgenoot Didier Vanderslycke hun dertig jaar priesterschap te vieren. *Verbinding is dan ook een rode draad in het leven en werk van priester-inzending Filip Cromheecke. "Ik wil graag een brug zijn. Ik houd een website en tijdschrift bij over mijn wedervaren in Brazilië voor geïnteresseerden in Vlaanderen. Zelf lees ik meer dan vroeger kerkelijke bladen uit ons land om zo de band met het thuisfront te behouden."*

Ilse Van Halst

Filip vertrok in 1991 naar Brazilië als Fidei Donum. Meer dan twintig jaar was hij actief in Salvador da Bahia, in het noordoosten van Brazilië. Sinds 2013 is hij in missionaire zending in het aartsbisdom Porto Velho.

Porto Velho, de hoofdstad van de deelstaat Rondônia, telt zo'n half miljoen inwoners en ligt midden in het Amazonegebied, dat reikhalzend uitkijkt naar de synode over de Pan Amazone in oktober 2019. De Pan Amazone omvat de helft van het Braziliaanse grondgebied en regio's in Bolivië, Peru, Ecuador, Colombia, Venezuela en de drie Guianas.

De synode handelt over nieuwe kerkvormen en integrale ecologie. "Belangrijke thema's in

een regio die altijd al uitgebuit is geworden", weet Filip. "Nooit eerder hield men rekening met de inheemse bewoners. Daarom zijn de verwachtingen hier hoog gespannen. Onze bisschop Dom Roque Paloschi, voorzitter van de Inheemse missionaire raad, maakt deel uit van de voorbereidende commissie. Met het werkdocument gaan we nu aan de slag in onze lokale gemeenschappen. Behalve de bescherming van het tropisch regenwoud en de inheemse volkeren, liggen ook thema's op tafel als de *virii probati* (gehuwde mannen) en een mogelijk kerkelijk ambt voor vrouwen. Paus Franciscus is zich terdege bewust van de speciale situatie in deze regio. Deze voorstellen willen lokale antwoorden zijn op lokale problemen. En als die hier werken – wie weet – kunnen deze nieuwe manieren van Kerk-zijn ook elders in de wereld ingang vinden ..."

Met welke problemen kampt Brazilië dan? "Eerst en vooral kent Brazilië een groot priestertekort. Mijn bisdom telt binnenkort dubbel zoveel diocesane autochtone priesters, maar dan nog zijn dat er maar twaalf, en dat voor een bisdom dat groter is dan België. Hoe kun je Kerk zijn in zo'n situatie?", vraagt de pastoor van de Sint-Christoffelparochie luidop. "Ik ken gemeenschappen waar slechts één keer per jaar een eucharistieviering is. Kun je je dat voorstellen? Elke gemeenschap en elke gedoopte heeft recht op eucharistie. Met zijn voorstellen wil de paus dat garanderen."

Bovendien zijn er niet alleen weinig priesters, het is ook ontzettend moeilijk om sommige gemeenschappen te bereiken in dat uitgestrekte en vaak moeilijk toegankelijk Amazonegebied. "In bisdom São Gabriel da Cacheira in hartje Amazone werd pas onlangs de eerste inheemse priester gewijd. Voordien stonden congregaties in de mate van het mogelijke in voor de pastorale zorg", vertelt Filip die er ooit

op missie was. "Ik was dagenlang onderweg. Sommige priesters zijn zelfs maanden onderweg om een bepaalde gemeenschap te bereiken. Eens je daar aankomt, moet je alles tegelijkertijd doen: doopsels, communies, huwelijken ... Het gevaar is reëel dat je dan als priester herleid wordt tot een sacramentenboer en geen tijd meer hebt om mensen nabij te zijn in hun vreugde en verdriet."

Hij vervolgt zijn analyse: "Daarbij komen de protestantse neopentecostals sterk opzetten. Deze evangelische kerkgemeenschappen worden geleid door lokale mensen, in tegenstelling tot de katholieke parochies die sterk afhankelijk zijn van priesters, die er amper zijn. In het noorden wonen bovendien veel migranten. Waar protestantse dominees meereizen met de emigrerende gemeenschap, blijven katholieke priesters achter in de thuisparochie waar ze benoemd zijn. Liever dan uren ver te reizen om een katholieke eucharistie bij te wonen, sluiten katholieke gelovigen aan bij een protestantse gemeenschap in de buurt. Want, redeneren ze, is het woord van God niet overal hetzelfde? Zo worden deze 'onthemde' katholieken door omstandigheden protestant."

Een kerkelijk ambt voor vrouwen, zoals het werkdocument voorstelt, kan in deze situatie een antwoord zijn op het priestertekort, temeer daar bij gebrek aan priesters tal van gemeenschappen in praktijk reeds geleid worden door leken, vooral door vrouwen, meent Filip. "Zij delen de communie uit, maar vieren geen eucharistie. De weinige priesters die er zijn, moeten nu voortdurend hosties consacrereren die dan verspreid worden onder de leken-vorgangers. Dat reduceert de betekenis van de eucharistie sterk. Om die gemeenschappen te kunnen blijven animeren, moeten we zoveel mogelijk leken vormen, die verantwoordelijkheid kunnen dragen én krijgen." Meteen

benadrukt hij het belang van dialoog en overleg. "In onze parochies overleggen priester en leken samen. In de vorming van onze priesterkandidaten schenken we aandacht aan samenwerking en overleg. Zo proberen we in te gaan tegen de tendens tot klerikalisme, die ook onze paus sterk aanvecht."

In de ogen van de man uit Antwerpen is dialoog verrijkend. "Als Fidei Donum vertrok ik vanuit Vlaanderen, met mijn rugzakje, maar met de ingesteldheid om me aan te passen aan de Braziliaanse cultuur. Ook missionarissen uit andere streken van Brazilië, die bij ons in het noorden komen werken, raden we aan om een cursus te volgen om de lokale cultuur te leren kennen. In dit uitgestrekte land zijn er immers vele verschillen in de manier van Kerk-zijn", klinkt het gedreven. "Wil je evangeliseren, dan dien je inzicht te hebben in de lokale cultuur en gewoonten en moet je trachten een evenwicht te vinden, zodat iedereen zich thuis voelt." En meteen slaat hij een brug naar eigen land: "Dat is net zo in Vlaanderen, dat inmiddels een heuse multiculturele samenleving geworden is. Hoe kun je vieren op een manier dat iedereen zich welkom weet?"

Met een Argentijnse paus aan het roer van de Kerk voelen Latijns- en Midden-Amerika zich

© Parochie Sint-Christoffel

veel meer gehoord in de wereldkerk dan vroeger, toen Europa de koers bepaalde. "Veel van wat paus Franciscus vandaag zegt, is gebaseerd op het document van de vijfde bijeenkomst van de Latijns-Amerikaanse bisschoppen in Aparecida in 2007, waarvan hij een van de hoofdredacteuren was. Dat is de basis van zijn visie. De Braziliaanse Kerk herkent zich daar sterk in", weet de priester. "Tegelijk kun je niet ontkennen dat ook in de Braziliaanse Kerk een conservatieve strekking aan belang wint, die stelt dat deze paus niet langer de juiste geloofsdoctrine predikt. Een aantal catechisten nam zelf ontslag om die reden."

Van de heiligverklaring van Oscar Romero ligt de Braziliaan dan weer niet wakker. "Zelf heb ik Romero nog horen spreken toen hij een eredoctoraat kreeg aan de KU Leuven", herinnert Filip zich. "Maar onze seminaristen kennen hem niet. Met de term 'bevrijdingstheologie' moet je evenmin afkomen. Die heeft een wrange bijmaak, hoewel de inhoud overeind blijft. Als je uitlegt waarover het echt gaat – over het leven op het woord van God leggen en van daaruit zoeken en werken aan een betere samenleving – is men wel mee."

Anders dan in ons land weegt de Braziliaanse Kerk nog sterk op politiek en maatschappij. "Als de Braziliaanse bisschoppen spreken, wordt er geluisterd. Wel is de bisschoppenconferentie steeds meer verdeeld tussen de basisgemeenschappen en de stijgende invloed van de charismatische beweging", stelt Filip vast. "Deze beweging, waarbij de persoonlijke relatie tot God centraal staat, groeit snel in het centrum en het zuiden onder invloed van priesterzangers die optreden op televisie, miljoenen cd's verkopen en talloze volgelingen op Facebook

► **Filip Cromheecke met de muzikanten van zijn parochie Sint-Christoffel.**

hebben. Tja, de voorliefde voor spektakel zit in de Braziliaanse cultuur."

In de kleinere gemeenschappen in het noorden speelt dat minder. "Daar staan de basisgemeenschappen sterker en draait Kerk-zijn om het gemeenschapsleven en de interactie tussen mensen. Tijdens mijn preek in onze vieringen – vier keer per weekend een bomvolle kerk – stel ik bijvoorbeeld vragen aan de kerkgangers en antwoorden zij. Het gaat er levendig aan toe." Gedreven en warm vertelt hij over het parochieleven. "In onze parochies zetten we vooral in op dienstbaarheid. Vanuit dienstbaarheid op vlak van catechese, ziekenhuispastoraal, gevangenispastoraal, bij drugsverslaafden, bij vluchtelingen – want hier belanden vele Venezolanen op de vlucht voor de crisis in hun land – vinden mensen elkaar. Zij zitten met dezelfde vragen en willen dezelfde waarden doorgeven aan hun kinderen. Ze komen geregeld samen om elkaar te ondersteunen, bijvoorbeeld in gezinsgroepen, en vieren samen. Zo groeit een hechte gemeenschap. Veel meer dan territoriale pastoraal brengt diaconie mensen samen."

Opnieuw maakt hij de link met Vlaanderen. "Dat is ook de weg die wij in Vlaanderen best inslaan, willen we aan de toekomst van de Kerk werken. Hoe belangrijk is de territoriale gebondenheid nog, zeker gezien de groeiende mobiliteit van mensen? Zo is mijn grote parochie vele kleine actieve cellen rijk, die ik geregeld bezoek. Stuk voor stuk vormen ze een hechte gemeenschap, veel meer dan enkel tijdens het vieren op zondag. Daar voel je dat het geloof geen theorie blijft, maar leeft."

Volg het wedervaren van Filip Cromheecke in de Amazone op www.filipsalvador.be

DE KIOSK

MEDEDELINGEN

NIEUW TARIEF HUWELIJKEN EN UITVAARTEN

Vanaf 1 januari 2019 wordt het tarief voor kerkelijke huwelijken en uitvaarten in het aartsbisdom Mechelen-Brussel en de bisdommen Antwerpen, Brugge, Gent en Hasselt op 275 euro gebracht. Deze stijging met 25 euro is het gevolg van toenemende kosten, onder meer eigen aan het kerkgebouw. De vorige aanpassing dateert van begin 2011.

› Jij mag gerust ook komen proeven van een kom overheerlijke soep. Je vrije bijdrage gaat naar de campagne 'Samen tegen armoede' van Welzijnszorg. De dampende soep staat klaar op het TPC (Groenenborgerlaan 149 in Antwerpen) op 13 december na de adventsbezinning van 12 uur in de Damiaankerk, en in het bisschopshuis (Schoenmarkt 2, Antwerpen) op 21 december van 12 tot 13.30 uur. Smakelijk!

› Mmm, lekkere soep op de stoep!

BENOEMINGEN

De parochies van de pastorale eenheid Onze-Lieve-Vrouw worden vanaf 1 september 2018, voor een periode van zes jaar, toevertrouwd aan de pastorale zorg van een priesterequipe met als leden: Michel **Baert**, norbertijn van Averbode die ook moderator is van de priesterequipe; Koenraad **Janssen**, priester van ons bisdom, en Abiraham **Rayappan**, priester van de Heralds of Good News. Abiraham **Rayappan** wordt ook benoemd tot verantwoordelijke van de gemeenschapsofbouw, en Michel **Baert** en Koenraad **Janssen** worden benoemd tot teamlid van deze pastorale eenheid. Ze behouden hun overige benoemingen.

Jan **Dams**, diaken van ons bisdom, werd per 1 september 2018 benoemd tot verantwoordelijke voor de verkondiging en de catechese en diaken in de parochies van de pastorale eenheid Heiligen Prisca en Aquila voor een periode van zes jaar.

Anton **De Preter**, pastoraal werker, werd per 1 september 2018 gezonden als pastoraal werker en benoemd tot teamlid en parochie-assistent in de parochies van de pastorale eenheid Heiligen Jacobus & Antonius voor een periode van zes jaar.

David Godecharle, stafmedewerker bij het vicariaat Kempen, werd per 1 juli 2018 benoemd tot stafmedewerker voor spiritualiteit en Bijbel in het bisdom Antwerpen, binnen het vicariaat Diocesane Diensten, voor een periode van zes jaar.

Ton **Jansens** werd per 1 oktober 2018 benoemd tot verantwoordelijke voor het financieel en materieel beheer in de pastorale eenheid Sint-Franciscus voor een periode van zes jaar.

Colman **Kimaryo**, spiritijn, werd per 1 september 2018 aangesteld tot parochievicaris in de parochies van de pastorale eenheid Clara van Assisi voor een periode van zes jaar.

Isaac **Van der Jeught** werd per 1 september 2018 benoemd tot jongerenpastor voor het vicariaat Kempen, meer bepaald in de pastorale eenheid De Heilige Apostelen voor een periode van zes jaar. Hij vervangt Thijs Van den Brande.

Marc **Van Laere** werd per 1 september 2018 benoemd tot adjunct van de bisschoppelijk vicaris voor het vicariaat Kempen, voor een periode van zes jaar. Hij zal vanuit het vicariaat ondersteuning bieden aan het dekenaat Noorderkempen. Hij werd ook benoemd tot vertegenwoordiger van de katholieke eredienst in campus Sint-Augustinus in Wilrijk en dat tot 31 oktober 2019.

Myriam **Van Peel** werd per 1 juni 2018 benoemd tot vertegenwoordiger van de katholieke eredienst in het AZ Turnhout, campus Sint-Elisabeth en campus Sint-Jozef, in de pastorale eenheid Clara van Assisi, en dat tot 31 augustus 2021. Ze vervangt Jeffrey **De Keyser** die verantwoordelijke blijft voor de diaconie en de solidariteit in de pastorale eenheid Heilige Augustinus.

De bisschop stelt er prijs op bij deze gelegenheid zijn medewerkers van harte te danken.

EIGEN DIENSTEN

Volgende medewerkers starten op het bisschopshuis:

Aron **Dhondt** is sinds 1 oktober 2018 aan de slag als medewerker van het secretariaat.

Ton **Jansens** is sinds 1 september 2018 aan de slag binnen het diocesaan economaat om de private stichtingen Vicariaat Antwerpen en Vicariaat Kempen verder vorm te geven.

Thijs **Van den Brande** is sinds 1 september 2018 aan de slag binnen het diocesaan economaat als projectmedewerker.

Simonne **Van Deun** is sinds 1 oktober 2018 aan de slag als onthaalverantwoordelijke.

OVERLIJDEN

Patrick **Flo**, diaken in de parochies van de pastorale eenheid Heilige Damiaan, overleed in Wilrijk op 11 augustus 2018.

Mathieu **Janssen**, regulier priester van de congregatie van de missionarissen van Afrika (witte paters), voormalig pastor van de toenmalige Afrikaanse Gemeenschap Karibu en parochievicaris in Antwerpen, Onze-Lieve-Vrouw-ten-Hemel-Opgenomen, overleed in Varsenare op 5 augustus 2018.

Kanunnik Robert **Matthieu**, priester van ons bisdom, voormalig directeur van Caritas-Antwerpen en titulair emeritus kanunnik van het Kapittel van de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal in Antwerpen, overleed in Antwerpen op 15 september 2018.

Joris **Steukers**, voormalig diaken in Lint, Onze-Lieve-Vrouw, overleed in Duffel op 8 augustus 2018.

Maria **Van der Voort**, pastoraal werkster en zuster van de anonciaden van Huldenberg, voormalig parochieassistente in Dessel, Sint-Niklaas, overleed in Huldenberg op 8 augustus 2018.

Marie-Thérèse **Van Meerbergen**, gasthuiszuster van Lier, voormalig voorzitter en lid van de Raad van de vrouwelijke religieuzen, overleed in Boechout op vrijdag 3 augustus 2018.

Jozef **Versmissen**, priester van ons bisdom, voormalig pastoor in Geel, Sint-Gerebernus, *Het Punt*, en in Geel, Sint-Apollonia, *Stelen*, overleed in Geel op 24 augustus 2018.

STOPZETTINGEN

Maria **Miet Daeleman**, pastoraal werkster van ons bisdom, is sinds 30 september 2018 met pensioen. Ze nam ontslag als parochieassistente in de parochies van de pastorale eenheid Clara van Assisi.

Luc **Donckers**, priester van ons bisdom, nam per 1 oktober 2018 ontslag als pastoraal rusthuiswerker in WZC Aalmoezenier Cuypers in Stabroek. Hij behoudt zijn overige functies.

Constant **Stan Dries**, priester van ons bisdom, is sinds 31 augustus 2018 met pensioen. Hij nam ontslag als parochievicaris in de parochies van de pastorale eenheid Onze-Lieve-Vrouw.

Mgr. Bonny beëindigde de benoeming van Bert **Hellebaut** als diaken in de pastorale eenheid Rupelkerk Sint-Franciscus, met ingang van 1 oktober 2018.

Kanunnik Hendrik **Hoet**, priester van ons bisdom, nam per 1 september 2018 ontslag als diocesaan verantwoordelijke voor de permanente diakens, de oecumene en de interreligieuze dialoog, en de katholieke gemeenschappen van internationale oorsprong. Hij blijft pastoor in Antwerpen, Sint-Carolus Borromeus.

Jozef **Kleyn**, diaken van ons bisdom, nam per 1 september 2018 ontslag als diaken in de

parochies van de pastorale eenheid Heiligen Jacobus & Antonius.

Dries **Lecluyse**, pastoraal werker van ons bisdom, nam per 1 september 2018 ontslag als pastoraal ziekenhuiswerker in het Psychiatrisch Centrum Sint-Amedeus in Mortsel.

Katrien **Tuyteleers** nam per 1 oktober 2018 ontslag als verantwoordelijke voor de verkondiging en de catechese in de pastorale eenheid Immanuel.

Johan **Vanhoutte**, jezuïet, is sinds 1 maart 2018 met pensioen. Hij nam ontslag als pastor aan de Universiteit Antwerpen.

Jozef **Jos Wouters**, norbertijn van Averbode, werd verkozen tot generaal-abt van de norbertijnen en nam ingevolge per 24 juli 2018 ontslag als parochievicaris in de parochies van de pastorale eenheid Heilige Norbertus.

De bisschop stelt er prijs op bij deze gelegenheid zijn medewerkers van harte te danken.

OPRICHTING PASTORALE EENHEID

Bij decreet van 31 mei 2018 richtte mgr. Bonny de pastorale eenheid **Heilige Christoffel** op. Deze omvat het territorium van de parochies in Berchem, Borgerhout en Deurne. Het team van de pastorale eenheid bestaat uit Fabio **De Souza Teixeira**, verantwoordelijk voor de gemeenschapsofbouw en de coördinatie en voor de liturgie en het gebed; pastoraal werkster Rita **Hebbelinck**, verantwoordelijk voor de verkondiging en de catechese; George **Fleere**, verantwoordelijk voor de diaconie en de solidariteit; Anais **Fayt**, verantwoordelijk voor het financieel en materieel beheer, en diaken Peter **Keersmaekers**, teamlid.

Pastores in de parochies: pastoor Fabio **De Souza Teixeira**, missionaris van Scheut; parochievicarissen Thomas **Hendrikus**, missionaris van Scheut; Paul **Hendrix**; Alfons **Houtmeyers**; Henri **Van Bergen**, priester van het bisdom Polokwane (Zuid-Afrika); Herman **Van Dijck**, missionaris van het Heilig Hart, en Didier **Vanderslycke**; diakens Peter **Keersmaekers** en Raymond **Luyten**; parochieassistente Rita **Hebbelinck** en pastoraal werker in opleiding Ben **Bax**.

Pastorale benoemingen in een geloofskern van de pastorale eenheid: Liesbeth **Philips**, pastoraal ziekenhuiswerkster in campus ZNA Sint-Erasmus; Beena **Dockx** en Jan **Meeusen**, pastoraal ziekenhuiswerkers, en George **Fleere**, vertegenwoordiger van de katholieke eredienst in campus AZ Monica Deurne; Jef **Van Winckel**, pastoraal rusthuiswerker in de woonzorgcentra Gitschotelhof in Borgerhout, De Tol en Europasquare in Deurne; Ingrid **Wuyts**, pastoraal rusthuiswerkster in woonzorgcentrum De Pelikaan in Deurne.

Ingevolge dit decreet houden de federatie Deurne, de functies van federatiecoördinator, de taken van het federatieteam, en de functies van de plaatselijk contactpersonen in de betrokken parochies, op te bestaan. Pastoraal werkster Helena **De Schepper** nam per 31 mei 2018 ontslag als parochieassistente in Antwerpen-Deurne, Sint-Paulus, evenals priester Jos **Van Hoof** als parochievicaris in Antwerpen-Deurne, Emmanuelparochie. De bisschop stelt er prijs op bij deze gelegenheid zijn medewerkers van harte te danken.

Wegens plaatsgebrek zijn deze personalia beknopt. Je vindt meer informatie op www.relevant-bisdomantwerpen.be of www.bisdomantwerpen.be.

LERENSLANG

VORMING

© Passy Chebe

DOORKIJK

BEZINNING

© Ilse Van Halst

verbode

› Jan Vankeirsbilck

EEN ECHO VAN GOD

Voor het tweede jaar op rij roepen de Belgische bisschoppen op om de eerste zondag van de advent, dit jaar op 2 december, uit te laten groeien tot een 'Dag van het Woord'. In zijn boek 'De onbekende gelovige' (2008) verhaalt de Franse tv-maker Thierry Bizot hoe hij in een catechesebijeenkomst voor volwassenen in de plaatselijke geloofsgemeenschap het geloof 'herontdekt'. Een 'Dag van het Woord' kan ook vele Vlaamse kerkgangers de rijkdom van eenzelfde ervaring bieden.

Bart Willemen

Aan de bron van de Dag van het Woord ligt een passage in de tekst *Misera et misericordia* (2016) van paus Franciscus: "Het zou goed zijn mocht de gemeenschap op een zondag doorheen het liturgische jaar haar engagement voor de verspreiding, kennis en verdieping van de heilige Schrift vernieuwen: een zondag helemaal gewijd aan het woord van God om de onuitputtelijke rijkdom te vatten die voortkomt uit de voortdurende dialoog tussen God en zijn volk."

Daarom roepen onze bisschoppen alle geloofsgemeenschappen op om op 2 december samen het Woord Gods te herontdekken en de advent te beleven op de tonen van de Bijbel. Want ook volwassenen blijven hierin leerling.

De christelijke geloofsgemeenschap is een gemeenschap van leerlingen. Concreet stellen de bisschoppen voor om voor, tijdens en na de viering aan de slag te gaan met het Woord Gods. Door met elkaar in gesprek te gaan voor en na de viering, door op verhaal te komen bij elkaar over Evangelie en preek of door de Bijbel op een andere manier in de viering binnen te brengen, komen zelfs 'goed getrainde' kerkgangers tot verwondering over 'het Woord'.

Dat alles kadert in de nadrukkelijke oproep van de paus tot een meer 'missionaire' Kerk in *De vreugde van het Evangelie*. Wat dat kan betekenen in de context van catechese in de Vlaamse Kerk, werkten onze bisschoppen vroeger reeds uit in hun visietekst *Volwassen worden in geloof* en de daaruit volgende visieteksten over catechese. Ze wijzen op vier aspecten.

Vooreerst speelt er een ruimere definitie van 'catechese' dan diegene die meestal ter hand wordt genomen. Catechese is als een 'echo van God'. Bijgevolg is al wat mensen op het spoor van de relatie en dialoog met God brengt catechetisch. Het gaat niet alleen om uitleg geven, maar ook om de echo die doorklinkt in getuigenis, diaconie, liturgie, gebed en nog veel meer. Catechese is dan 'initiatie': het is meer en meer uitgenodigd en uitgedaagd worden om mee op weg te gaan in het geloof.

Op die manier blijft elke christen, jong en oud, een leerling. De Evangelies brengen talloze mooie passages over Jezus die met zijn leerlingen de geloofsweg gaat. Met deze zoektocht naar geloofsverdieping is een gelovige nooit klaar. Ook mensen die zich al decennia 'leerling van Jezus' willen en mogen voelen, blijven

op weg gaan. En bij die zoektocht hebben we begeleiders nodig, zeg maar 'catechisten'. Niet alleen wat ze zeggen 'over' het christendom is belangrijk, maar ook 'hoe' en 'wie' ze zijn als christen. Deze oproep tot authenticiteit, openheid en eerlijkheid klinkt ook in de recente tekst *Wees blij en juich* (2018) van paus Franciscus.

De gemeenschapsvorming is een derde aspect. Want die kortstondige of langdurige begeleiders op je geloofsweg kunnen ook je burens, vrienden, familie of medekerkgangers zijn. Een gemeenschap van leerlingen is een gemeenschap van mensen die met elkaar op weg gaan, die van elkaar leren, die elkaars tempo, startpunt en voorlopig eindpunt in de geloofsweg aanvaarden. Vanuit dat perspectief hebben liturgie en catechese alles met elkaar te maken: lief en leed delen in vieringen, samenkomsten en gebed, is een uitnodiging om steeds weer te luisteren naar die echo van God en de geloofsweg te blijven gaan. Zo is de gemeenschap zelf ook 'catechist'.

Ten slotte heeft elke spoorzoeker maar ook elke begeleider bronnen nodig: ter bezinning en inspiratie, om op adem te komen, om tot rust te komen. Enthousiasme in het begeleiden van anderen op hun geloofsweg kan niet zonder stilte, gebed, vieren, bezinning en de individuele 'worsteling' met God. Paradoxaal genoeg bestaat de sterkste catechese er misschien wel in anderen uit te nodigen bij je bron: kom en zie, kom en ervaar, kom en luister.

Tips en voorstellen van de interdiocesane commissies voor catechese en liturgie op www.kerknet.be, surf naar ICC.

EVEN ONS LICHT OPSTEKEN

“

“Er moet licht zijn!” (Genesis 1, 3)

”

Het licht is een van de meest fascinerende natuurfenomenen: het straalt, schittert, opent, activeert, biedt perspectief en breekt open in kleuren. Het verdwijnt maar komt steeds terug. Het is ongrijpbaar, niet te vangen en niet te vatten. Het breekt overal door en is flexibel. Het licht is niet te stuiten en stoot aan.

“Er moet licht zijn.” Dat zijn in de Schrift de eerste woorden die God zelf uitspreekt (1,3 a). Onmiddellijk na Gods woorden “was er licht” (1, 3b). De ochtend van de schepping is aangebroken. Gods eerste gesproken woorden lijken wel een profetie van wat zijn diepste verlangen is én een samenvatting van wat Hij heel de heilsgeschiedenis gedaan heeft en zal blijven doen: telkens opnieuw licht maken zodat de duisternis geen kans krijgt. Licht betekent leven. Dat zien we bij uitstek in Jezus Christus, Gods Zoon die “het licht van de wereld” is (Johannes 8, 12; 9, 5).

God scheidt het licht, maar niet de duisternis. Zij is als het ware 'niet-schepping', 'niet-iets'. Toch vormt ze een wezenlijk element van de chaos: “De aarde was woest en leeg; duisternis lag over de diepte” (Genesis 1,2 a). Opvallend en hoopgevend is dat “in den beginne” (vgl. 1, 1), tegelijk met de woestijnen, de leegte en de duisternis, ook Gods Geest over de wateren zweeft (1, 2b). Hier blijkt reeds het voortdurende duel tussen licht en duisternis. Aan de hand van de metafoor licht-duisternis schetst Johannes ook de

tegenkating die Jezus onderging vanwege zijn eigen volk (1, 9-11).

Doch het licht overwint de duisternis want “God is licht” (1 Johannes 1, 5). Vanuit de duisternis van zijn bestaan verlangt de mens naar het licht. Hij verlangt het licht te zien zoals Mozes vroeg aan de Heer: “Laat mij uw heerlijkheid zien” (Exodus 33, 18). Ook de blinde Bartimeüs vraagt om te kunnen zien (Marcus 10, 51). Het vermogen om het licht te kunnen zien is dan ook bijzonder kostbaar. De mens kan niet leven zonder licht. Elke ochtend kijkt de mens uit naar het licht. Ook het volk verlangt naar licht: “Wij hopen op licht en zien niets dan duisternis; wij wachten op een heldere dag, maar wij wandelen in het donker” (Jesaja 59, 9b). Steeds opnieuw schenkt God licht aan zijn volk: “Het volk dat rondwaalt in het donker, ziet een helder licht. Over hen die wonen in een land van duisternis gaat een stralend licht op” (9, 1).

De eerste ochtend van de schepping breekt aan met het stralen van het eerste licht. Op Pasen breekt echter het licht door van de nieuwe schepping: het licht van de verrozen Heer. Door Jezus' verrijzenis en op grond van ons doopsel “delen we in de erfenis van de heiligen in het licht. Hij heeft ons ontrukkt aan het domein van de duisternis” (Kolossenzen 1, 12-13a). De auteur van de Efeziërsbrief wijst erop dat wij “eens duisternis waren, en nu licht zijn door onze verbondenheid met de Heer” (5, 8). Die verbondenheid waarover de brief aan

de christenen in Efese spreekt, is het geloof. “Geloof in het licht zolang het er nog is, dan wordt u kinderen van het licht”, zegt Jezus (Johannes 12, 36). Door het geloof worden we kinderen van het licht, een nieuwe schepping. Samen met de psalmist belijden we: “De Heer is mijn licht, mijn heil, voor wie zou ik vrezen?” (Psalmen 27, 1).

Door ons geloof in Jezus worden we zelf licht. “Jullie zijn het licht van de wereld” [...] “Laat jullie licht schijnen voor de mensen, opdat ze jullie goede werken zien en jullie Vader in de hemel verheerlijken”, zegt Jezus in de Bergrede (Matteüs 5, 14-16). Geloof uit zich in daden, in goede werken want “het geloof zonder de daad is dood” (Jacobus 2, 14-26). Ons “licht breekt als de dageraad door” als we ons brood delen met wie honger heeft, arme zwervers opnemen in ons huis, een naakte kleden en ons niet onttrekken aan de zorg voor onze broeder” (vgl. Jesaja 58, 7-8a). De Efeziërsbrief roept op om “te leven als kinderen van het licht, want de vrucht van het licht kan alleen maar zijn: goedheid, gerechtigheid, waarheid” (5, 9). Zo wordt de Heer ons licht voor eeuwig (vgl. Jesaja 60, 19). Bij Hem is de bron van het leven; omdat U licht geeft, zien wij licht” (Psalmen 36,10).

Jan Vankeirsbilck
norbertijn van Averbode

ONZE JONGEREN

Jongerenpastoraal IJD - Antwerpen
 ijdantwerpen@ijd.be • 03 454 11 44

PLUSSERS DEURNE: MEER DAN GEWOON

Plussers, dat is een combinatie van spelletjes spelen en stilvallen, samenkomen en het geloof en het leven vieren. Dat is ook wat de nieuwe plussersgroep in Deurne wil doen. Samenkomen met jongeren tussen twaalf en achttien jaar om elkaar te ontmoeten, zichzelf te leren kennen, zich in te zetten voor de ander en samen te groeien in geloof.

Aan de start van deze nieuwe plussersgroep ging heel wat voorbereiding vooraf. Dat was geen bezwaar voor de kersverse begeleidingsploeg met Yoni, Kyara, Laura en Sam, stuk voor stuk enthousiaste jongerenbegeleiders. Ze kwamen geregeld samen met de verantwoordelijken van de pastorale eenheid Sint-Christoffel en een stafmedewerker van IJD Antwerpen om na te denken over het wat en het hoe van de nieuwe plussersgroep.

Tijdens de bijeenkomsten brainstormden ze over visie, promotie, jaarplanning en tal van praktische zaken. Daarnaast maakten de nieuwe begeleiders ook tijd vrij voor teambuilding en verdiepten ze zich in geloofs-methodieken en spelletjes.

Een plussersgroep heeft natuurlijk niet enkel begeleiders nodig, maar ook deelnemers. Daarom trokken Yoni, Kyara en Laura er geregeld op uit om jongeren te ontmoeten. Zo woonden ze enkele vormselvieringen bij waarin ze de nieuwe plussersgroep voorstelden en organiseerden ze leuke activiteiten voor de vormelingen.

Op 22 september was het eindelijk zover. De jonge plussers kwamen voor het eerst samen in hun lokaal boven de parochiezaal Sint-Rumoldus in Deurne. De startactiviteit was een geslaagde mix van sport, spel en bezinning. De enthousiaste plussers werden aan de hand van enkele actieve spellen opgeleid tot heuse spionnen. Daarna kregen ze de opdracht om

als echte speurneuzen op zoek te gaan naar verdachte aanwijzingen. Die bleken stuk voor stuk kenmerken van de plussersgroep te zijn! In de snoezelhoek hielden de deelnemers een groepsgesprek over wat het betekent om plusser te zijn. De leuke namiddag werd beklonken met een glaasje cola en heerlijke hapjes. Wat is het (plussers)leven toch mooi!

Marjolein Bruyndonckx

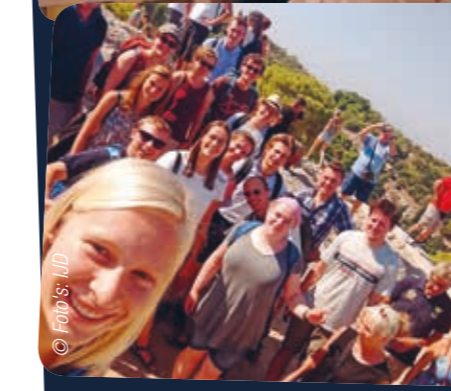
Er staat nog heel wat op de plussersplanning. Zo gaan de plussers samen naar de Taizé-Trefdag en nemen ze deel aan 'Soep op de stoep'. En natuurlijk kan een leuke kerstactiviteit niet ontbreken. Ben je of ken je iemand die zich graag wil aansluiten bij de plussers van Deurne? Stuur gerust een e-mail naar plussersdeurne@gmail.com en beleef de tijd van je leven.

WARME HANDEN: BROODNODIG

Tijdens de adventsperiode willen we oog hebben voor de armoede in Antwerpen door ons concreet in te zetten voor de voedselbedeling 'Broodnodig'. Broodnodig is de naam van een groep vrijwilligers – voornamelijk ervaringsdeskundigen – die zes dagen op zeven voedsel bedelen aan mensen die leven in armoede. We nodigen jou graag uit om tijdens de advent een of meerdere avonden vrij te maken om het werk van deze dagelijkse vrijwilligers over te nemen.

Meer informatie vind je op www.facebook.com/inspirelliantwerpen. Inschrijven doe je via www.regi.ijd.be

READY TO PLAY

VERNIEUWDE INFOTHEEK

Tijdens de zomervakantie gaven de stafmedewerkers van IJD Antwerpen hun infotheek een update. Voortaan vind je alle spellen, methodieken en boeken keurig terug in mappen en dozen, voorzien van een inhoudssticker. Ben je begeleider van een jongerengroep? Ben je godsdienstleerkracht of misschien catechist? Of ben je gewoon op zoek naar inspiratie omtrent jongeren en geloof? Neem dan zeker eens een kijkje in de vernieuwde infotheek.

Het documentatiecentrum maakt deel uit van de bibliotheek van het Theologisch en Pastoraal Centrum, Groenenborgerlaan 149, 2020 Antwerpen. Voor meer informatie en openingsuren surf je naar www.kerknet.be (klik door op bisdom Antwerpen, Theologisch en pastoraal centrum, en dan op de tegel Theologische bibliotheek en mediatheek van het bisdom Antwerpen). Ook vormelingspellen en rouwkoffers kun je ontlenuen, maar dat wel via IJD. Meer info op www.antwerpen.ijd.be.

ONTDEK DE JEUGD

IN HET VOETSPOR VAN PAULUS

In september trok een enthousiaste groep van negentien jongeren gedurende zeven dagen in het voetspoor van Paulus de eerste christenen achterna ... Van Oud-Korinthe over Mycene en Olympia tot Athene reisden ze het Griekse land rond.

"Tussen eeuwenoude stenen en uit woorden van leven ontstonden prachtige herinneringen die ons inspireren voor de toekomst." Niels (25) en Albrecht (24)

Ze verkenden de Peloponnesos en de twee brieven aan de gemeenschap van Korinthe. Ze maakten kennis met de dodencultus in Mycene, de verrijzenis van het lichaam volgens Paulus (1 Korintiërs 15) en de heldendaden van Zeus in Olympia. Ze bezochten de Grieks-orthodoxe kerk en het klooster waar de heilige Patapios rust en namen er deel aan de vespers. Het werd een perfecte combinatie van culturele bezoeken, stilte en gebed, lekker eten en ontspanning. Onderweg lieten ze zich inspireren door de figuur van Paulus. Een reis om nooit te vergeten!

"Een verrijkende reis met cultuur en bezinning. De fijne groep, de geweldige begeleiding en het mooie weer maakten het helemaal af!" Karen (19) en Lore (19)

WAS JIJ ERBIJ?

› Een opmerkelijk beeld en een uniek gebeuren. Op 7 september maken de stoelen in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal plaats voor bedden. Dan organiseerde de kathedraal een 'sleep in' met de Duitse componist Max Richter. Een uniek gebeuren want het was de enige opvoering in ons land en de eerste – en waarschijnlijk ook laatste – in een kerk. Op vraag van de kathedraal bracht de Duitse componist 's nachts een acht uur durend concert. Aan de toeschouwer om tot rust te komen, in te dutten, te dromen, zich in te leven en wie weet te bidden voor het lot van de vluchtelingen naar wie de sculptuur 'Diasporalia' van Koen Theys in de Sint-Jozefkapel verwijst (nog tot 13 januari te bezoeken).

© Mark Walker

› Fiere gezichten op de feestelijke opening van 'Laudato Si', een sociaal-ecologisch initiatief van Sant'Egidio dat een tiental sociaal kwetsbare mensen tewerkstelt en tweedehandsspullen een nieuw leven geeft. 'Laudato Si' zet ook in op het milieu, via hergebruik en recyclage, en op gemeenschapsofbouw in de wijk op Linkeroever waar het gevestigd is.

© Sant'Egidio

© Igor de Blauw

› Op 3 oktober, de vooravond van de naamdag van de heilige Franciscus van Assisi, hielden de kapucijnen de transitusviering. Tijdens deze serene en ietwat mystieke viering gedenken ze dat Franciscus het aardse leven verlaat en het eeuwige leven betreedt. De viering is echter meer dan een herdenking. De broeders vieren ook dat de geest van Franciscus nog altijd in ons midden is en hernieuwen hun geloften.

© Lauretis Vangiel

› Regent het in Rome dan druppelt het bij ons. Terwijl de bisschoppensynode in Rome van gedachten wisselt over en met jongeren, brainstormden onze bisschop en het vicariaat Kempen op 2 oktober over jongeren en Kerk. Meer hierover volgend jaar in je 'Relevant'. Vergeet dus niet je abonnement te vernieuwen.

© Alletit

› 'Kies Lokaal – Het klimaat ligt op je bord.' Dat is het thema van de campagne van Ecokerk dit jaar. Tijdens de viering van de 'Werelddag van Gebed voor de Zorg voor de Schepping' op 1 september in de kapel van het vicariaat Kempen in Zandhoven, lichtte Jos Verheyen van Ecokerk Bisdom Antwerpen het thema toe. Op Scheppingszondag 2 september was Ecokerk te gast in het vicariaat Antwerpen, in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal. Ook daar hield het een pleidooi om de zorg voor de schepping in een zondagsviering centraal te stellen. Dat kan elk jaar tussen 1 september en 4 oktober, feestdag van Franciscus en slotdag van de Scheppingsperiode. Doe jij volgend jaar ook mee? Meer info bij Ecokerk Bisdom Antwerpen, e-mail ecoteam.antwerpen@gmail.com

© Mark Walker

› Vijfhonderd kaarsjes uitblazen. Het is weinig verenigingen gegeven. De Sint-Huybrechtsgilde vierde dit jubileum dan ook fier en in stijl. En dat geldt niet alleen voor de feestelijke jachtoufits. Onder begeleiding van stadstromeelaars stapten leden en sympathisanten op 15 september op vanuit de Sint-Carolus Borromeuskerk, waar de gilde vandaag haar vaste stek heeft, naar de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal. Na de plechtige viering was iedereen welkom op de feestmarkt op het Conscienceplein en de tentoonstelling over vijfhonderd jaar broederschap in zaal Nottebohm en op de Sint-Hubertusgaanderij in de Sint-Carolus Borromeuskerk. Jachthoornblazers van Brasschaat en Botermelck-La Garenne vrolijkten het feest op met een muzikale noot.

© Bart Willems

› Spreken over catechese als getuigen van een mysterie en over de band van catechese met liturgie, diaconie en kerkopbouw. Dat is de missie van Ann Joris en Bart Willems, resp. adjunct en stafmedewerker voor catechese in ons bisdom. Van 20 tot 23 september 2018 wisselden ze hierover van gedachten met duizendvijfhonderd andere catechisten uit de hele wereld op het tweede internationale congres over catechese in Vaticaanstad. En ze komen met heel wat ideeën terug. De enthousiaste getuigenis van Bart in de gangen van het TPC werkte alvast aanstekelijk: zowat iedereen verliet zijn werkplek om te komen luisteren.

© Roemeens-orthodoxe Kerk

› De Roemeens-orthodoxe gemeenschap onthaalt de icoon van de madonna van Antwerpen feestelijk in de Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans in Wilrijk. De icoon werd speciaal voor de gemeenschap vervaardigd die aan Onze-Lieve-Vrouw is toegewijd.

© Roemeens-orthodoxe Kerk

HET VOORVAL UIT HET LEVEN GEGREPEN

Optiek

Omdat ik het me in mijn job minder dan ooit kan permitteren om kortzichtig te zijn, had ik een nieuwe bril nodig uit een zaak die er om drie brillen te halen maar één doet betalen. Van alle wissel- en hulpstukken die een mens aan zijn levensjaren moet toevoegen, vind ik een bril het object dat mij het meest verwonderd doet staan over Gods schepping. Want 315.000 jaar geleden wist geen kip dat een mens ooit een bril zou dragen en toch staan zijn oren daarvoor op de goeie plek. De jongeman die het refractiesysteem op mijn ogen duwde, bleek boven mijn verwachting uitermate competent in zijn stiel. Daardoor geraakte ons gesprek al gauw van zicht op inzicht en dus ook op mijn religieuze geaardheid, waaraan hij bovendien deelachtig was. Ik vertel daar doorgaans schroomvol over, hij niet. Via vrienden was hij vier jaar terug op het spoor gekomen van een broederorde in Frankrijk die werkt met drugverslaafden. Het zou een totale ommekeer worden. Voor dag en dauw opstaan, buiten in de natuur al stappend een rozenkrans bidden, één keer per jaar naar huis komen en de rest. Hij had het drie jaar volgehouden en was met veruimde blik en *sans rancune* huiswaarts gekeerd. Bovendien heeft hij een zus zuster in een Brugs klooster. Hij leek me nu dertig en zijn ongecompliceerde geloofsgetuigenis aan de toonbank deed me goed. 's Avonds kreeg ik een vrouw over de vloer die mijn leeftijd heeft en vertelde hoe ze met vier soortgenoten uit Vlaanderen op 15 oogst naar Pukkelpop in

Hasselt was getrokken om daar namens het Marialegioen aan de ingang wonderbaarlijke medailles uit te delen. Ze hadden de Tsunami van binnenhollende jeugd ongehavend overleefd en tegen elk van de jongeren die ze konden vatten gezegd dat Maria bescherming belooft aan ieder die ze draagt. Hang er dan maar vlug één om, hadden een aantal van hen gezegd. Tegen de avond hadden de dames 450 medailles uitgedeeld. Ik zie het mezelf echt nooit doen, maar het bezoek aan de optiker kwam juist op tijd. Ik moet dringend mijn blik 'op uitkomen voor wat je gelooft' verruimen.

Ronald Sledsens

› Ronald Sledsens

relevant
geloof / kerk / mens / maatschappij

› De cougnou, toteman of kleine Jezus is een typisch kerstgerecht. Mits wat verbeelding kun je in deze broodjes van melk en ei immers een Jezuskindje herkennen. De brioche heeft immers een dik buikje met twee smalle uiteinden, zoals een kindje dat in een doek gewikkeld is. Een recept nodig? **Het Belgisch bakboek**, een publicatie van Uitgeverij Kannibaal, biedt handige tips en gouden bakregels. Het bundelt honderd streekrecepten voor brood, koeken, taart, pannenkoeken, enzovoort. *Historica Greet Draye* gaat op zoek naar de vaak vergeten – religieuze – oorsprong van het baksel. Meer weten? Surf dan naar www.relevant-bisdomantwerpen.be. Meer info over het boek op www.uitgeverijkannibaal.be.

Volgende keer:

Onderweg

www.relevant-bisdomantwerpen.be